

Київський університет імені Бориса Грінченка

БІЛЯКОВСЬКА ОЛЬГА ОРЕСТІВНА

УДК 378.011.3-051:005.963.1-044.325(438+477)

**СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА ТА В УКРАЇНІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Київ – 2020

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Львівському національному університеті імені Івана Франка, м. Львів.

Науковий консультант: доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України
Сисоєва Світлана Олександрівна,
Національна академія педагогічних наук України,
відділення загальної педагогіки та філософії освіти,
академік-секретар.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Хомич Лідія Олексіївна,
Інститут педагогічної освіти і освіти
дорослих імені Івана Зязюна НАПН України,
заступник директора з наукової роботи;

доктор педагогічних наук, доцент
Біницька Катерина Миколаївна,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
професор кафедри педагогіки;

доктор педагогічних наук, доцент
Кристочук Тетяна Євгенівна,
Відокремлений структурний підрозділ
«Рівненський коледж Національного
університету біоресурсів і природокористування
України» Міністерства освіти і науки України,
голова циклової комісії гуманітарних дисциплін.

Захист відбудеться 08 грудня 2020 року о 10 год. 00 хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.133.06 у Київському університеті імені Бориса Грінченка за адресою: 04053, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Київського університету імені Бориса Грінченка (04212, м. Київ, вул. Маршала Тимошенка, 13-Б) та на сайті kubg.edu.ua.

Автореферат розіслано «___» листопада 2020 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. В. Братко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Інтеграція України у світовий освітній простір передбачає постійне вдосконалення національної системи освіти, підвищення її якості відповідно до світових стандартів, вимог ринку праці та викликів швидкозмінного глобалізованого світу. Спираючись на міжнародні освітні документи та постанови, освітня політика України спрямовується на забезпечення якості всіх ланок освіти, зокрема вищої освіти. Саме на це спрямовано створення одного із ключових органів у системі української вищої освіти – Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (2015). Особливого значення набуває якість професійної підготовки вчителя, оскільки саме від його професійної компетентності залежить реалізація ідей Нової української школи.

Європейський вектор розвитку вищої освіти та професійної підготовки фахівців України у контексті забезпечення якості відображено у низці нормативно-правових документів: Законі України «Про вищу освіту» (2014), Законі України «Про освіту» (2017), Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (2002), Педагогічній Конституції Європи (2013), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Проекті Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років (2014), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018); а також у наказах Президента України, наказах Міністерства освіти і науки України «Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу» (2005), «Про затвердження Плану дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство на період до 2010 року» (2007); постановах Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011), «Про затвердження переліку галузей знань та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015).

Вітчизняна педагогічна наука приділяє велику увагу модернізації професійної підготовки вчителів, спираючись на світові та європейські освітні тенденції. У цьому контексті, враховуючи спільність етнічних, політичних умов, географічну близькість, мобільність молоді, вивчення польського досвіду забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів та його порівняння з українським є цінним для використання у вітчизняному освітньому просторі.

Важливе значення для дослідження професійної підготовки майбутніх учителів мають праці українських учених, в яких висвітлено: питання філософії освіти (В. Андрущенко, В. Кремень, В. Огнев'юк); теоретико-методологічні засади неперервної професійної освіти (С. Гончаренко, Н. Ничкало, С. Сисоєва); розвиток вищої освіти в контексті євроінтеграційних процесів (С. Калашнікова, Ж. Таланова), зокрема вищої педагогічної освіти (В. Бондар, О. Дубасенюк, В. Луговий); формування організаційно-педагогічних моделей університетської освіти (О. Глузман, О. Мещанінов, С. Курбатов); організація освітнього процесу у вищій школі (А. Алексюк, В. Кушнір, П. Сікорський); застосування сучасних технологій у процесі професійної підготовки фахівців (В. Биков, Р. Гуревич, Т. Коваль); модернізація педагогічної освіти на засадах компетентнісного підходу (Н. Бібік, В. Желанова, Л. Хоружа); тенденції розвитку педагогічної освіти в країнах Європейського Союзу

(К. Біницька, Т. Кристопчук); проблеми методології порівняльної педагогіки (Н. Авшенюк, О. Заболотна, О. Локшина, Л. Пуховська, А. Сбруєва).

Окремі проблеми професійної підготовки майбутніх учителів розглядали українські науковці: О. Дубасенюк (сучасний вимір професійно-педагогічної освіти); Л. Хомич (система психолого-педагогічної підготовки вчителя); О. Семиног (створення морально-ціннісного середовища у професійній підготовці вчителя); В. Шахов (загальнопедагогічні аспекти базової педагогічної освіти); В. Ковальчук (світоглядно-методологічна підготовка сучасного вчителя); В. Тушева (засади науково-дослідницької культури у підготовці вчителя); Н. Морзе (система методичної підготовки майбутніх учителів); О. Спірін (теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів за кредитно-модульною системою); О. Комар (підготовка майбутніх учителів до застосування інтерактивної технології); В. Чайка (підготовка майбутнього вчителя до саморегуляції педагогічної діяльності); О. Акімова (формування творчого мислення майбутнього вчителя) та ін.

Питання якості освіти та якості підготовки вчителів розкрито у працях В. Вікторова, О. Савченко, М. Кісіля, Р. Кубанова, К. Крутій, Є. Токарь, С. Шандрук, О. Чорної, О. Чемерис.

Значний інтерес щодо різних аспектів розвитку освіти та підготовки вчителів у Республіці Польща становлять дослідження таких українських науковців: Н. Ничкало (розвиток польської педагогічної думки); І. Ковчина (реформування загальної середньої та педагогічної освіти); Г. Ніколаї (розвиток музично-педагогічної освіти); А. Василюк (професійно-педагогічна підготовка вчителів); Ю. Грищук (розвиток педагогічної освіти); О. Кучай (підготовка майбутніх учителів початкових класів засобами мультимедійних технологій); Ю. Плиська (розвиток особистісної педагогічної культури вчителя); І. Нестеренко (модернізація змісту вищої педагогічної освіти); Л. Гриневич (тенденції децентралізації управління базовою освітою в сучасній Польщі); С. Деркач (професійна підготовка вчителів англійської мови); С. Каричковська (підготовка майбутніх учителів англійської мови); С. Когут (система професійної підготовки соціального педагога); В. Пасічник (система підготовки вчителя історії); І. Янкович (підготовка майбутніх учителів до виховної роботи) та ін.

Цінними для дослідження є доробки таких польських дослідників: Е. Вишневська (підготовка вчителів на тлі європейського інтеграційного процесу); Я. Морітз (система професійної підготовки вчителя і шляхи її оптимізації); Р. Мушкета (підготовка вчителів фізичного виховання); Б. Сітарська (теоретичні і методичні засади дидактичних завдань з педагогіки у процесі підготовки вчителів); Й. Шемпрух (тенденції розвитку педагогічної освіти вчителів); У. Новацка (організація педагогічних практик студентів вищої педагогічної школи); Т. Яніцка-Панек (підготовка вчителів до інтегрованого навчання).

У контексті дослідження обраної проблеми важливими є праці польських науковців, у яких висвітлено: проблеми підготовки і педагогічної діяльності вчителів (Т. Левовицький (Т. Lewowicki), S. Mieszalski (С. Мешальський)); цілісний процес підготовки вчителів, підвищення їх кваліфікації (К. Денек (K. Denek), І. Дзежговська (I. Dzierzgowska)); модернізація та реформування професійної

підготовки вчителів (Ч. Купісевич (Cz. Kupisiewicz), Й. Маліновська (J. Malinowska), Ф. Шльосек (F. Szlosek)); ключові компетенції сучасного вчителя (Ч. Банах (Cz. Banach), К. Денек (K. Denek), Й. Кузьма (J. Kuźma), Т.-Б. Хмель (Т.-В. Chmiel), М. Яковіцька (M. Jakowicka)); роль вищих закладів освіти у професійній підготовці вчителя (К. Дурай-Новакова (K. Duraj-Nowakowa), Е. Ляска (E. Laska)); концепції та моделі підготовки вчителів (Х. Квятковська (H. Kwiatkowska), В. Оконь (W. Okoń)); формування особистості вчителя у контексті євроінтеграційних процесів (Б.-Д. Голобняк (B.-D. Gołębniak), К. Денек (K. Denek), Б. Квятковська-Коваль (B. Kwiatkowska-Kowal)); відповідність підготовки вчителя сучасним суспільним очікуванням (А. Котусевич (A. Kotusewicz), М. Селятицький (M. Sielatycki)); вплив освітніх реформ на підготовку вчителя (К. Денек (K. Denek), В. Лежанська (W. Leżańska)); практична підготовка вчителів (С. Влох (S. Włoch); Б. Шуровська (B. Szurowska)); взаємозв'язок теоретичної та практичної підготовки вчителів (Й. Лукасік (J. Łukasik), Р. Паженцький (R. Parzęcki)). Питання якості підготовки вчителів у Республіці Польща (І. Дзежговська (I. Dzierzgowska), К. Лісецька (K. Lisiecka), В. Комар (W. Komar), А. Козубська (A. Kozubska)).

Незважаючи на значну кількість наукових праць, які висвітлюють різні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів, проблема забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні досі не була предметом окремого цілісного наукового дослідження. Зокрема не досліджували зовнішню та внутрішню системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні в їх порівняльному аналізі.

Актуальність дослідження обраної проблеми також підсилюється необхідністю вирішення низки суперечностей у забезпеченні якості професійної підготовки майбутніх учителів, а саме між:

- підвищенням вимог суспільства, школи, працедавців до якості професійної підготовки вчителів та реальним станом управління якістю, який характеризується недостатньою розробленістю чітких критеріїв і впровадження системного підходу до вирішення цієї проблеми в Україні;

- сучасними викликами до якості професійної підготовки вчителів та недостатньою увагою до розбудови зовнішньої та внутрішньої систем забезпечення якості освіти в Україні;

- необхідністю забезпечення якості професійної підготовки вчителів відповідно до стандартів європейського освітнього простору та системного вивчення цієї проблеми в Україні;

- нинішнім станом якості професійної підготовки майбутніх учителів та запитам суспільства щодо сформованості професійних компетентностей учителів.

Враховуючи соціальну значущість забезпечення якості професійної підготовки вчителів відповідно до світових та європейських стандартів, необхідність подальшої розбудови зовнішньої та внутрішньої систем забезпечення якості в українському просторі вищої педагогічної освіти, а також нерозробленість проблеми, як у теоретичному, так і практичному аспектах, визначено тему дисертаційного дослідження: **«Система забезпечення якості професійної підготовки майбутніх вчителів у Республіці Польща та в Україні».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до плану наукової теми кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи «Науково-педагогічні та організаційно-дидактичні засади професійного розвитку майбутніх фахівців у системі вищої освіти України: історичні ретроспективи, зарубіжний досвід, інноваційні підходи та технології» (державний реєстраційний № 0118U0006070113) Львівського національного університету імені Івана Франка.

Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 34/4 від 25 квітня 2017 р.) та узгоджено у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології НАПН України (протокол № 3 від 16 травня 2017 р.).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні.

Предмет дослідження – системи (зовнішня та внутрішня) забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні в їх порівняльному аналізі.

Мета дослідження – на основі цілісного наукового аналізу проблеми забезпечення якості професійної підготовки вчителів дослідити та порівняти зовнішню та внутрішню системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні задля використання перспективного польського досвіду в Україні.

Відповідно до об'єкта, предмета, мети визначено основні завдання дослідження:

1. Вивчити стан досліджуваної проблеми у педагогічній теорії та практичній діяльності закладів вищої освіти у Республіці Польща та в Україні.
2. Проаналізувати сутність понять, що складають науковий тезаурус дослідження і здійснити їх порівняння в українському та польському науковому просторі.
3. Розкрити концепцію порівняльного дослідження систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні.
4. Обґрунтувати критерії порівняння систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні.
5. Дослідити зовнішню та внутрішню системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти Республіки Польща та в Україні.
6. Здійснити порівняльний аналіз зовнішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні.
7. Виконати порівняльний аналіз внутрішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні.
8. Визначити перспективні напрями використання досвіду Республіки Польща щодо забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів в Україні.

Теоретичну основу дослідження становлять концептуальні положення та висновки: сучасної філософії освіти (В. Андрущенко, В. Кремень, В. Огнев'юк); методології порівняльної педагогіки (О. Локшина, Л. Пуховська, А. Сбруєва); теорії педагогічних систем (В. Беспалько, Н. Кузьміна); неперервної професійної освіти (С. Гончаренко, Н. Ничкало, С. Сисоєва); розвитку вищої освіти в умовах сучасних інтеграційних процесів і суспільних перетворень (В. Курило, В. Луговий); підготовки фахівців у закладах вищої освіти (С. Вітвицька, Н. Гузій, О. Гура), зокрема професійної підготовки вчителів (В. Бондар, О. Дубасенюк, В. Ковальчук); реалізації компетентнісного підходу у професійній підготовці фахівців (В. Желанова, О. Пошетун, Л. Хоружа); тенденцій розвитку педагогічної освіти в країнах Європейського Союзу (К. Біницька, Т. Кристопчук); підготовки майбутніх учителів в умовах ступеневої освіти за кордоном (Т. Кошманова, С. Мартиненко, Н. Мукан, О. Огієнко); досліджень польських учених щодо проблем професійної підготовки вчителів (Ч. Банаш (Cz. Banach), Б.-Д. Голобняк (B.-D. Gołębnik), І. Дзежговська (I. Dzierzgowska), Х. Квятковська, Й. Кузьма (J. Kuźma), Б. Квятковська-Коваль (B. Kwiatkowska-Kowal), Ч. Купісевич (Cz. Kupisiewicz), Т. Левовицький (T. Lewowicki), Е. Ляска (E. Laska), С. Мешальський (S. Mieszalski), В. Оконь (W. Okoń)), зокрема якості освіти та якості підготовки вчителів (В. Вікторов, М. Кісіль, Р. Кубанов, О. Чемерис, П. Грудовський (P. Grudowski), К. Лісецька (K. Lisiecka), В. Комар (W. Komar), Ф. Мрочко (F. Mroczko), А. Шопя (A. Szopa)) та ін.

Методологічна основа дослідження визначена на філософському, загальнонауковому, конкретнонауковому та технологічному рівнях. На філософському рівні – загальнотеоретичні та методологічні положення філософії про розвиток особистості, єдність теорії і практики, людину як суб'єкт діяльності, активність суб'єкта у пізнавальній діяльності; положення філософії про нерозривний зв'язок культури й освіти, систему цінностей, ціннісних орієнтацій людини та людиноцентричного підходу в системі освіти. На рівні загальнонаукової методології – парадигми розвитку освіти в умовах світових тенденцій глобалізації, інтеграції, інформатизації суспільства; сучасної концепції демократизації та гуманізації освіти, особистісно орієнтованої освіти; системного підходу та основних елементів системного аналізу. На рівні конкретнонаукової методології – концептуальні ідеї порівняльної педагогіки з метою аналізу сучасної професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща; модернізація змісту, форм, методів, технологій, концепцій підготовки вчителів; методологічні підходи: системний, компетентнісний, діяльнісний, порівняльний; зіставлення зовнішньої та внутрішньої системи забезпечення якості майбутніх учителів. На технологічному рівні – методи, які використовують для отримання достовірного емпіричного досвіду, його первинна обробка, вивчення й порівняльний аналіз проблеми забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні із залученням широкої джерельної бази.

Концепція дослідження. Провідною ідеєю концепції дослідження є положення про те, що системний порівняльний аналіз забезпечення якості професійної

підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні потребує ґрунтового монографічного дослідження цієї проблеми у кожній країні та обґрунтування критеріїв порівняння, які визначають напрями та зміст дослідження обраної проблеми у Республіці Польща та в Україні.

Дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні у контексті забезпечення її якості є міждисциплінарним, оскільки потребує інтегрування знань з філософії, економіки, педагогіки, психології та застосування сукупності наукових підходів (системного, компетентнісного, діяльнісного, порівняльного), кожен з яких уможливлює дослідження того чи іншого аспекту проблеми та забезпечує цілісність її вивчення.

Системний підхід уможливив формування основних концептуальних положень про забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів на рівні педагогічної системи. На основі системного підходу було виокремлено підсистеми – зовнішню та внутрішню системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів, визначено структурні елементи цих систем (нормативно-правова база; агенції, діяльність яких спрямована на забезпечення якості вищої освіти; зміст; форми; методи підготовки вчителів), які пов'язані між собою відповідними зв'язками, взаємодіями та забезпечують відкритість і зворотний зв'язок відповідно до визначеної мети. Системний підхід уможливив вивчення проблеми забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні як складного педагогічного феномену, цілісної системи з властивими компонентами, характеристиками, особливостями.

Компетентнісний підхід використано з метою аналізу якості професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти з огляду компетентнісної парадигми, на основі зміщення акцентів у навчанні, викладанні з процесу накопичення знань, умінь і навичок у площину формування дієвих знань, умінь і навичок, компетентностей, необхідних учителям для якісного виконання професійно-педагогічної діяльності. Компетентнісний підхід уможливив розгляд перетворень у системі забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у контексті модернізації змісту, форм, методів навчання, спрямованих на підготовку компетентного вчителя, здатного аналізувати, рефлексувати, навчатися упродовж усього життя.

Діяльнісний підхід допоміг проаналізувати форми, методи професійної підготовки майбутніх учителів з акцентом на професійних діях, як основи професійної підготовки, для ефективного входження майбутніх учителів у середовище реальної педагогічної діяльності; інтеграцію знання й ефективної діяльності у процесі професійної підготовки; досягнення якісного результату з найменшими ресурсними затратами.

Порівняльний підхід дав змогу провести компаративний аналіз зовнішньої та внутрішньої систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні; виявити спільне та відмінне на рівні зовнішньої та внутрішньої систем; порівняти базові поняття дослідження в українському та польському науковому просторі; окреслити перспективні

напрями використання в Україні польського досвіду професійної підготовки вчителів.

Сукупність визначених підходів забезпечує цілісність, системність та комплексність дослідження обраної проблеми.

Методи дослідження. Для досягнення мети та розв'язання поставлених завдань використано комплекс загальнонаукових методів: *теоретичні* – структурний аналіз і синтез з метою визначення основних напрямів дослідження проблеми забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні; ретроспективний, теоретичний аналіз, синтез, конкретизація, систематизація й узагальнення теоретичних положень з метою формування наукового апарату, базових понять дослідження; аналіз та узагальнення для вивчення монографічних досліджень з теорії та практики вітчизняної і зарубіжної освіти, зокрема польської та філософської, соціологічної, психологічної, педагогічної літератури з проблем якості освіти і професійної підготовки майбутніх учителів; системно-структурний і системно-функціональний аналіз для виокремлення елементів зовнішньої та внутрішньої систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів; зокрема методи порівняльної педагогіки – порівняльний аналіз для визначення та зіставлення змісту понять, що функціонують у польському й українському науковому просторі, обґрунтування критеріїв для здійснення порівняння систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у досліджуваних країнах; хронологічний, проблемно-порівняльний аналіз для дослідження нормативно-правової бази, визначення вимог до змісту, організаційних форм, методів професійної підготовки майбутніх учителів; структурно-порівняльний, метод інтерпретації освітніх фактів, метод аналізу іншомовних джерел – реалізовано в дослідженні для визначення порівняльних характеристик і виділення спільного та відмінного у зовнішній та внутрішніх системах забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів в обох країнах; проблемно-прогностичний метод для окреслення перспективних напрямів використання польського досвіду професійної підготовки майбутніх учителів у системі педагогічної освіти України; *емпіричні* – вивчення досвіду професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні, документації щодо опитування студентів з метою вивчення питання забезпечення якості підготовки, аналіз освітніх програм, навчальних планів, інтернет-ресурсів.

Джерельна база дослідження:

– нормативно-правові документи у галузі освіти України (стратегічні напрями розвитку освіти в Україні на шляху забезпечення якості відображено у Законі України «Про освіту» (2017), Законі України «Про вищу освіту» (2014), Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (2002), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття) (1993), Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011), «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» (2015) тощо); та Республіки Польща (Закон «Про вищу освіту» (Prawo o szkolnictwie wyższym (2005)), Закон «Про систему освіти» (Ustawa o systemie oświaty (2016)),

Закон «Про вищу освіту і науку» (Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (2018)), Стратегія розвитку країни до 2020 року (Strategia Rozwoju Kraju 2020), Програма розвитку системи вищої освіти до 2020 року (Program rozwoju szkolnictwa wyższego do 2020 r.); матеріали та розпорядження Польської акредитаційної комісії тощо);

– європейські офіційні документи та матеріали: доповіді, рекомендації, резолюції; електронні банки даних, підготовані з урахуванням інструкцій Ради Європи, Євростату, Асоціації педагогічної освіти в Європі, ЮНЕСКО, а також інформаційної освітньої мережі Eurydice та ін.;

– офіційні документи, статистичні дані та матеріали з питань професійної підготовки майбутніх учителів, наприклад, «The Bruges Communiqué on enhanced European Cooperation in Vocational Training for the period 2011–2020» («Про розширення європейського співробітництва в галузі професійної освіти і підготовки кадрів на період 2011–2020 років»), «Edukacja i szkolenia 2020» («Освіта і навчання 2020»), «Karta Nauczyciela» («Карта (статут) вчителя»), Program rozwoju szkolnictwa wyższego i nauki na lata 2015–2030 (Програма розвитку вищої освіти і науки на 2015–2030 pp.), Наказ Міністра науки і вищої освіти «Про стандарт освіти з професійної підготовки вчителя» (Rozporządzenie Ministra nauki i szkolnictwa wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela) та ін.;

– положення декларацій, концепцій і рекомендацій міжнародних організацій, законодавчих актів, нормативно-правових документів країн ЄС, що характеризують сучасну освітню політику, модернізаційні зміни у вищій освіті Європейського Союзу, а також з питань забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів: законодавчі й нормативні документи країн ЄС, матеріали ЮНЕСКО, що характеризують стан професійної підготовки майбутніх фахівців, Болонська декларація (1999), Лісабонська конвенція (1997) та Підтримка росту та праці – програма модернізації європейських систем вищої освіти (2011), Стратегія «Європа 2020» (2010), Стратегія мобільності 2020 для Європейського простору вищої освіти (2012), «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» (ESG–2015) тощо;

– матеріали періодичних видань: «Kwartalnik Pedagogiczny» («Педагогічний щоквартальник»), «Głos Nauczycielski» («Голос вчителя»), «Nauczyciel i szkoła» («Вчитель і школа»), «Nowa Szkoła» («Нова школа»), «Nowa Edukacja Zawodowa» («Нова професійна освіта»), «Edukacja. Forum Europejskie» («Освіта. Європейський форум»), «Ruch Pedagogiczny» («Педагогічний рух»), «Pedagogika» («Педагогіка»), «Szkoła – Zawód – Praca» («Школа – Професія – Праця»), «Wychowanie na co dzień» («Освіта на кожен день») тощо;

– монографічні та інші наукові праці зарубіжних учених, зокрема польських, щодо питань проблем професійної підготовки майбутніх учителів Ч. Банах (Cz. Banach), Г. Блажейовський (G. Blazheyowsky), З. Вятровський (Z. Wiatrowski), Б.-Д. Голобняк (B.-D. Gołębnik), К. Денек (K. Denek), І. Дзежговська (I. Dzierzgowska), С.-М. Квятковський (S.-M. Kwiatkowski), Х. Квятковська (H. Kwiatkowski), Б. Квятковська-Коваль (B. Kwiatkowska-Kowal), В. Комар (W. Komar), А. Котусевич (A. Kotusewicz), Й. Кузьма (J. Kuźma), Т. Левовицький

(Т. Lewowicki), Е. Ляска (E. Laska), К. Лісецька (K. Lisiecka), Й. Лукасік (J. Łukasik), С. Мешальський (S. Mieszalski), Р. Мушкета (R. Muszkiet), Я. Морітз (J. Moritz), В. Оконь (W. Okoń), Р. Паженський (R. Parzęcki), Р. Пахоцінський (R. Pachociński), Б. Полак (B. Polak), В. Рабчук (W. Rabczuk), Г. Тадусевич (G. Tadusewych), Т.-Б. Хмель (Т.-В. Chmiel), Й. Шемпрух (J. Szempruch), Ф. Шльосек (F. Szlosek), М. Яковіцька (M. Jakowicka) та ін.;

– наукові розвідки вітчизняних учених з проблем розвитку освіти та забезпечення якості професійної підготовки вчителів у країнах Європейського Союзу (К. Біницька, Т. Десятов, Т. Кристопчук, О. Локшина, В. Луговий, О. Огієнко, Л. Пуховська, А. Сбруєва, Ж. Таланова та ін.), зокрема в Республіці Польща (А. Василюк, О. Кучай, Н. Ничкало, С. Сисоєва);

– монографії, наукові праці та публікації зарубіжних і українських науковців, які досліджували проблеми якості освіти й якості професійної підготовки фахівців (В. Андрущенко, Т. Вавак (T. Wawak), В. Кремень, А. Козубська (A. Kozubska), Р. Кубанов, А. Краєвська (A. Krajewska), Т. Левовицький (T. Lewowicki), К. Лісецька (K. Lisiecka), Н. Островерхова, Е. Скшипек (E. Skrzypek), Л. Харві (L. Harvey), О. Чабала, О. Чемерис, С. Шишов, С. Щудло, М. Яблонська (M. Jabłońska));

– освітні ресурси, які розміщено на порталах провідних закладів вищої освіти Республіки Польща, що здійснюють підготовку вчителів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: *вперше* досліджено зовнішню (на рівні держави) та внутрішню (на рівні закладів вищої освіти) системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща; обґрунтовано критерії порівняння (нормативно-правовий, змістово-процесуальний, організаційно-специфічний) систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні; здійснено порівняльний аналіз зовнішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні (нормативно-правова база; мережа закладів вищої освіти, що забезпечують підготовку майбутніх учителів; організації й інституції, які відповідають за якість підготовки вчителів); виділено спільне та відмінне для зовнішніх систем забезпечення якості у Республіці Польща та в Україні, зокрема спільне: нормативно-правова база; агенції, які відповідальні за забезпечення якості освіти; відмінне – розроблена інституційна акредитація закладів вищої освіти; наявність та постійне оновлення відповідно до нових вимог документів, що гарантують права вчителя; здійснено порівняльний аналіз внутрішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти Республіки Польща та України, зокрема проаналізовано структури внутрішніх систем у різних закладах вищої освіти; виділено особливості внутрішніх систем забезпечення якості у Республіці Польща, які полягають у виокремленні загального компоненту (спільне для всіх закладів вищої освіти) та специфічного (характерне для конкретного закладу вищої освіти); виділено спільне та відмінне для внутрішніх систем (зміст, форми, методи, організація процесу підготовки) забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти Республіки Польща та України, зокрема

спільне: моделі професійної підготовки майбутніх учителів на бакалаврському та магістерському рівнях, форми, методи підготовки, студентоцентризований підхід у процесі підготовки; відмінне: тривалість навчання, окреслення результатів навчання в освітніх програмах, широке використання дистанційної освіти, електронного навчання; окреслено перспективні напрями упровадження досвіду Республіки Польща стосовно забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів в Україні на рівні зовнішньої системи: гармонізація нормативно-правової бази щодо забезпечення якості освіти (напрацювання та розроблення стандартів вищої освіти, стандартів у галузі педагогічної освіти) відповідно до вимог європейського освітнього простору; внесення системних законодавчих змін для кращої адаптації професійної підготовки майбутніх учителів до нових вимог сучасного національного та європейського ринків праці. На рівні внутрішніх систем: розроблення нових освітніх програм професійної підготовки майбутніх учителів відповідно до потреб сучасної школи та загальноєвропейських вимог підготовки сучасного «вчителя-європейця»; гармонійне співвідношення видів підготовки майбутніх учителів з огляду на сучасну місію педагогічної діяльності; підвищення вимог до рівня освіти, професійної кваліфікації та професійної підготовки майбутніх учителів, надання пріоритету – магістерському рівню підготовки вчителя; модернізація форм та методів навчання; запровадження змішаної форми навчання; розширене використання потенціалу інформаційних технологій, електронного навчання; створення привабливого освітнього середовища для залучення іноземних студентів; обов'язкове вивчення іноземних мов на рівні B2; розширення програм міжнародної мобільності; *удосконалено* зміст, форми та методи професійної підготовки майбутніх учителів з урахуванням польського досвіду з метою забезпечення якості професійної підготовки; програми професійної підготовки вчителів, зокрема з навчальних дисциплін «Педагогіка», «Порівняльна педагогіка», «Педагогіка і психологія вищої школи», «Педагогіка вищої школи»; *подальшого розвитку набули* наукові положення щодо забезпечення якості професійної підготовки вчителів, комплексного оцінювання, розбудови внутрішніх систем забезпечення якості у контексті сучасних трендів світового простору вищої освіти.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає в тому, що визначено теоретичну сутність базових понять дослідження відносно рівня узагальненості в дослідженні окресленої проблеми (міждисциплінарні поняття (освіта, якість) та поняття, що вирізняють специфіку професійної підготовки майбутніх учителів (професійна підготовка вчителів, якість освіти, якість професійної підготовки)); проведено порівняльний аналіз базових понять (освіта, якість, якість освіти, професійна підготовка, якість професійної підготовки), що характеризують процес забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у науковому просторі Республіки Польща та України; уточнено теоретичну сутність поняття «якість професійної підготовки майбутнього вчителя», яке розуміється як відповідність рівня професійної підготовки нормативним вимогам державного стандарту, запитам і потребам освітніх установ, суспільним вимогам, які висувають

до випускника закладу вищої освіти як до фахівця, конкурентоспроможного на ринку надання освітніх послуг, готового до виконання професійних функцій та розширення їх спектра на основі навчання впродовж життя; теоретично обґрунтовано критерії порівняння системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що теоретичні результати дослідження частково відображено у звіті проєкту «Якість вищої освіти та експертний супровід її забезпечення: рух України до ЄС» програми Еразмус+: напрям «Жан Моне» (№ 587321-EPP-1-2017-1-UA-EPPJMO-MODULE); матеріалами дисертаційного дослідження збагачено зміст навчальних модулів дисциплін, а саме: як-от «Педагогіка» (модулі «Загальні основи педагогіки» та «Основи теорії навчання та виховання»), «Педагогіка вищої школи» (модулі «Організація педагогічного процесу у вищій школі»; «Методика викладання у вищій школі»), «Управлінський процес в сучасних закладах освіти» (модуль «Основи організації управлінської діяльності в сфері освіти»), «Педагогіка і психологія вищої школи» (модулі «Вища освіта: ціннісний й організаційно-змістовий вимір»; «Організація навчального процесу у вищій школі»), «Порівняльна педагогіка» (модуль «Системи освіти у різних країнах світу»), «Моніторинг та оцінювання якості освіти» (модуль «Теоретико-методичні основи оцінювання у системі забезпечення якості освіти») для викладачів та студентів педагогічних спеціальностей.

Результати дослідження, його положення, узагальнення, висновки мають міждисциплінарний характер та можуть використовуватися під час викладання навчальних дисциплін («Педагогіка», «Порівняльна педагогіка», «Педагогіка вищої школи», «Методика викладання у вищій школі» та ін.), у процесі розроблення робочих навчальних програм із педагогічних дисциплін, методичних рекомендацій, підготовки посібників з питань якості освіти та забезпечення якості професійної підготовки майбутніх педагогів.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес закладів вищої освіти: Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка № 17/17-1050 від 29.05.2020 р.), Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (довідка № 08.37-01-796 від 02.06.2020 р.), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 210 від 04.06.2020 р.), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 1109 від 09.06.2020 р.), Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка № 1383-4 від 04.06.2020 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження обговорено на науково-практичних і наукових конференціях різних рівнів: *міжнародних* – «Актуальні проблеми вищої професійної освіти України» (Київ, 2017), «Управління якістю підготовки фахівців» (Одеса, 2017), «Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті» (Кропивницький, 2017), «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» (Полтава, 2017), «Innowacje i nowoczesne technologie w edukacji: wkład Polski i Ukrainy» (Sandomierz, Polska, 2017), «Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи»

(Маріуполь, 2018), «Розвиток професійної майстерності педагога» (Тернопіль, 2018), «Między wolnością a konformizmem – 100-lecie polskiej pedagogiki w odrodzonym państwie» (Częstochowa, Polska, 2018), «Імплементация європейських стандартів в українські освітні дослідження» (Київ, 2018), «Kluczowe problemy edukacja i nauka: perspektywę rozwoju dla Ukrainy i Polski» (Stalowa Wola, Polska, 2018), «Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті» (Кропивницький, 2019), «Управління якістю підготовки фахівців» (Одеса, 2019), «Імплементация європейських стандартів в українські освітні дослідження» (Київ, 2019), «Теоретичні та практичні аспекти формування освітнього простору інституційного рівня: світовий та вітчизняний вимір» (Львів, 2019), «Přeměny školy a učitel'ské vzdělávání v historickom kontexte a nové perspektívy» (Prešov, Slovenská republika, 2019), «Реалізація компетентісно орієнтованого навчання в освіті: теоретичний і практичний аспекти» (Київ, 2019), «Edukacyjny wymiar miejsca i przestrzeni» (Zakopane, Polska, 2019), «Європейська проєктна культура в Україні: стан, проблеми, перспективи» (Запоріжжя, 2020), «Імплементация європейських стандартів в українські освітні дослідження – 2020» (Київ, 2020); *всеукраїнських* – «Проблеми математичної освіти» (Черкаси, 2017), «Засоби і технології сучасного навчального середовища» (Кропивницький, 2018), «Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній навчальний заклад – доуніверситетська підготовка – вищий навчальний заклад» (Київ, 2018), «Парадигмальна модель керівника сфери освіти у контексті євроінтеграційних процесів» (Тернопіль, 2019), «Якість освіти в Україні – основа і результат докорінних змін в освітній системі» (V Всеукраїнський педагогічний конгрес, Львів, 2019); *на наукових семінарах* кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка; *звітних наукових конференцій* факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка впродовж 2016–2020 рр.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук на тему: «Дидактичні засади оцінювання навчальних досягнень старшокласників в умовах модульного навчання» (спеціальність 13.00.09 – теорія навчання) була захищена у 2008 році. Матеріали та результати кандидатської дисертації в тексті докторської дисертації не використовувалися.

Публікації. Основні результати дослідження викладено в 52 наукових працях, у тому числі: 1 одноосібній монографії; 23 одноосібних статтях у провідних фахових виданнях України (16 з яких включені до міжнародних наукометричних баз), 7 статтях у зарубіжних періодичних виданнях (усі одноосібні); 1 стаття у колективній зарубіжній монографії; 20 тезах у збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, п'яти розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (857 найменувань, із них 333 іноземними мовами) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 557 сторінок, основний зміст викладено на 416 сторінках. Роботу ілюструють 6 таблиць і 4 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження обраної проблеми; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, концепцію та методи дослідження, його методологічну й теоретичну основу, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення; наведено дані про апробацію й упровадження результатів дослідження.

У першому розділі – **«Методологія порівняльного дослідження системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні»** – розглянуто проблему забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у дискурсі системного підходу; здійснено порівняльний аналіз базових понять дослідження у науковому просторі Республіки Польща та України; представлено концепцію порівняльного дослідження систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів; обґрунтовано критерії порівняння систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні.

У розділі наголошено, що провідним підходом у дослідженні обраної проблеми є системний підхід, який уможливив усебічно розглянути, дослідити систему забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні, виокремити дві підсистеми – зовнішню і внутрішню щодо забезпечення якості, виявити елементи виокремлених систем, які пов'язанні відповідними функціональними зв'язками, відношеннями, мають свої особливості та безпосередньо впливають на якість результату – якість професійної підготовки вчителя.

Здійснено порівняльний аналіз базових понять дослідження в польському та українському науковому просторі, а саме: «освіта» («oświata» / «edukacja»), «якість» («jakość»), «якість освіти» («jakość oświaty» / «jakość edukacji»), «підготовка» («kształcenie»), «професійна підготовка» («kształcenie zawodowe»), «підготовка вчителів» («kształcenie nauczycieli»), «якість професійної підготовки» («jakość kształcenia») та ін. На основі аналізу наукових джерел виявлено, що в польському й українському освітньому просторі у трактуванні поняття «освіта» спостерігаються спільні ознаки та підходи щодо його розгляду, як-от: процес, тобто цілісна система (навчання, виховання, розвиток особистості) збереження та збагачення культурних цінностей, створення умов для реалізації особистісного потенціалу суб'єкта освіти та його становлення у суспільстві (З. Квецінський (Z. Kwieciński)); соціокультурний феномен, система, цінність (С. Сисоєва); комплекс інституцій соціокультурного спрямування, що сприяють функціонуванню та вдосконаленню суспільства (В. Огнев'юк, Й. Щепанський (J. Szczepański)); різнорівневий результат, одержаний в процесі різноманітної діяльності, що виражається у професійній діяльності та суспільному житті (Н. Якса, В. Оконь (W. Okoń)).

Категорію «якість» польські дослідники розуміють як досконалість, місію, відповідність вимогам, ступінь задоволення потреб (А. Краєвська (A. Krajewska), Х. Мізерек (H. Mizerek)). Водночас українські науковці категорію «якість»

визначають як ефективність, відповідність вимогам стандарту, рівень задоволення запитів споживачів (К. Крутій, С. Шишов).

Вивчення та аналіз наукових джерел дає підстави констатувати, що і українські, і польські науковці, звертаючись до визначення поняття «якість освіти», використовують історичний принцип або підхід історико-наскрізного бачення, узагальнюють погляди філософів, економістів, соціологів, наголошують на поліаспектності цього поняття, а також його комплексності, складності та різнобічності визначення відповідно до обраного контексту.

На основі аналізу різних поглядів учених до трактування поняття «якість освіти», зазначено, що підходи українських та польських науковців є однаковими, зокрема зафіксовано такі визначення: 1) якість освіти відповідає рівню задоволення суб'єктів від одержаних за обраним фахом знань, умінь, які відповідають сучасним потребам суспільства та ринку праці (П. Грудовський (P. Grudowski), К. Левандовський (K. Lewandowski)); 2) якість освіти розглядають як сукупність властивостей освітнього процесу та вимог щодо особливостей процесу навчання та його результату з урахуванням зовнішніх і внутрішніх умов (С. Щудло, Й. Телеп (J. Telep), З. Войцеховський (Z. Wojciechowski)); 3) якість освіти відображає відповідність одержаного результату поставленим цілям та рівню розвитку особистості (Я. Яхнін, М. Єлонек (M. Jelonek), Й. Скшиньська (J. Skrzyńska)); 4) якість освіти окреслюється як спроможність закладів вищої освіти проводити ефективну підготовку фахівців, надати адекватні вимогам сьогодення освітні послуги та їх відповідність стандартам акредитації (О. Величко, О. Чабала, А. Козубська (A. Kozubska), А. Пясецька (A. Piasecka)). Відмінним є те, що у польському освітньому просторі в окресленні сутності поняття «якість освіти» значна увага приділена зацікавленим сторонам (*interesariusze*), якості освітніх послуг, а також цінностям та культурі якості.

Показано, що поняття «професійна підготовка» українські дослідники розглядають ширше, зокрема, як цілісну систему, і як цілеспрямований процес (Г. Троцько, О. Шапран). Польські дослідники визначають це поняття як: комплекс процесів (освітніх, формальних, інформальних), а також як цілеспрямований, постійний процес (Ч. Купісевич (Cz. Kupisiewicz), Б. Полак (B. Polak)).

На основі порівняння поняття «якість професійної підготовки» у польському та в українському науковому просторі визначено, що дослідники його розуміють як: сукупність усіх компонентів освітньої системи, наголошуючи на при цьому на якості «вхідного матеріалу» (А. Бюхнер-Єзьорська (A. Buchner-Jeziorska), А. Бочковський (A. Boczkowski)); якість освітнього середовища та продуктивну взаємодію всіх суб'єктів освітнього процесу (О. Чорна, Е. Скшипек (E. Skrzypek)); набуття компетентностей, відповідність рівня підготовки професійним вимогам, нормам, стандартам, ринку праці (Т. Рогова, С. Палка (S. Palka)).

Провідна ідея концепції дослідження базується на положенні про те, що системний порівняльний аналіз забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні потребує ґрунтовного монографічного дослідження цієї проблеми у кожній країні та обґрунтування

критеріїв порівняння, які визначають напрями та зміст дослідження обраної проблеми у Республіці Польща та в Україні.

Дослідження проблеми професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні у контексті забезпечення її якості є міждисциплінарним, оскільки потребує інтегрування знань з філософії, економіки, педагогіки, психології та застосування сукупності наукових підходів (системного, компетентнісного, діяльнісного, порівняльного), кожен із яких уможливорює дослідження того чи іншого аспекту проблеми та забезпечує цілісність її вивчення.

Визначено та обґрунтовано критерії порівняння системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні, а саме: нормативно-правовий (нормативно-правові засади освітньої політики обох країн, яка спрямована на забезпечення якості освіти, зокрема й якості професійної підготовки майбутніх учителів; агенції, діяльність яких спрямована на забезпечення якості вищої освіти), змістово-процесуальний (особливості змісту професійної підготовки майбутніх учителів), організаційно-специфічний (особливості та специфіка організації, форм, методів навчання, впровадження певних концепцій і підходів до професійної підготовки майбутніх учителів у контексті забезпечення її якості). Ознакою для виділення зазначених критеріїв слугувала цілісність висвітлення систем забезпечення якості як зовнішньої системи, так і внутрішніх.

У другому розділі – **«Якість професійної підготовки майбутніх учителів як предмет наукового дослідження у Республіці Польща та в Україні»** – розкрито сучасні підходи до розуміння якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща; окреслено теоретичні засади забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіки Польща; проаналізовано сутність і зміст поняття «якість професійної підготовки майбутнього вчителя» в українському освітньому просторі; проведено теоретичний аналіз проблеми забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів в українській педагогічній теорії.

У розділі показано, що польські науковці, як і українські дослідники в галузі освіти, розглядають якість освіти в контексті багатьох аспектів, ключовим серед яких є якість професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема вчителів.

Польські дослідники наголошують на важливому аспекті професії вчителя, який полягає у швидкій змінності в часі та постійно зростаючих вимогах суспільства до вчительської професії (Д. Цехановська (D. Ciechanowska)). З огляду на це, закладам вищої освіти, які здійснюють професійну підготовку вчителів, важливо врахувати ці тенденції та забезпечити якісну теоретичну і практичну підготовку майбутніх учителів відповідно до вимог сучасної педагогіки, яка потребує «рефлексивного вчителя», «вчителя мислячого» і «вчителя, який постійно досліджує, шукає, відкриває» (Б. Сліверський (B. Śliwerski)). Ключовим питанням у якісній підготовці вчителів визначено здатність до рефлексії, якою охоплено увесь спектр професійного функціонування – рефлексію перед, до, під час і після діяльності (С. Влох (S. Włoch), Й. Шимчак (J. Szymczak)).

На основі аналізу наукової літератури встановлено, що якість професійної підготовки майбутніх учителів визначається: фаховими та дидактичними

знаннями, вміннями практичного застосування, знаннями та навичками з виховання дітей і молоді, а також цінностями (Й. Лукасік (J. Łukasik)); комплексом заходів вищої школи, які спрямовані на якісну підготовку випускника (А. Боровська (A. Borowska)); сукупністю «позитивних» особливостей освітнього процесу, які є результатом співпраці та взаємодії викладачів і студентів (А. Краєвська (A. Krajewska)).

Теоретичний аналіз наукових джерел показав, що польські науковці (А. Малець (A. Malec), З. Маркоцький (Z. Markocki), Й. Шимчак (J. Szymczak)) розглядають якість підготовки майбутніх учителів з позицій різних парадигм: гуманістичної, біхевіористичної, конструктивістської, критичної емансипації. При побудові якісної моделі професійної підготовки майбутніх учителів польськими дослідниками акцентовано увагу на її «науковому, функціональному і професійному характері», але «визначальним є глибокий і правдивий гуманістичний вимір» (З. Маркоцький (Z. Markocki)). У контексті забезпечення якості освіти важливою складовою професійної підготовки вчителів у Республіці Польща розглядають педагогічні практики, які втілюють синергію теоретичної та практичної складової підготовки, забезпечують її якість (В. Комар (W. Komar), С. Палка (S. Palka)).

Польські науковці виокремили сукупність елементів, що впливають на якість підготовки майбутніх учителів, до яких віднесено освітнє середовище, навчально-методичне забезпечення, освітні програми, організацію занять, методи навчання, оцінювання, умови відпочинку, практики, науково-педагогічних працівників. Забезпечення якості підготовки майбутніх учителів, на переконання польських дослідників в галузі освіти, потребує усвідомлення щодо: цілей освітнього процесу на рівні університету; результатів, яких прагнемо досягти (знання, вміння та соціальні компетентності); шляхів досягнення планованих результатів (методи, форми навчання, сучасні технології); участі та відповідальності всіх учасників освітнього процесу (викладачів і студентів); ситуації на ринку освіти відносно конкуренції, яка виникає між закладами вищої освіти щодо залучення та підготовки студентів.

Аналіз науково-педагогічних праць польських науковців дає підстави стверджувати, що важливим чинником у забезпеченні якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща є стандарти педагогічної освіти (Т. Левовицький (T. Lewowicki)), еволюція яких характеризувалася поступовим переходом від мінімальних освітньо-кваліфікаційних вимог до національного стандарту підготовки вчителів, який було прийнято у 2012 році та оновлено у 2019 році.

Науковий аналіз окресленої проблеми у Республіці Польща засвідчив, що якість професійної підготовки майбутніх учителів польські науковці досліджували у таких аспектах: розвиток та реформування педагогічної освіти у контексті її ефективності; цілісна концепція системи підготовки вчителів; удосконалення підготовки майбутніх учителів з урахуванням сучасних потреб суспільства, школи, специфіки діяльності вчителя, а також відносно адекватності та узгодженості вимог Європейського Союзу щодо професійних та особистісних

якостей учителя; розроблення моделей підготовки вчителів; розвиток та формування професійних компетентностей у процесі підготовки; взаємозв'язок теорії та практики; аксіологічно-орієнтований розвиток учителів; роль та місце педагогічних практик у системі підготовки майбутніх учителів; провідні тенденції підготовки вчителів у контексті євроінтеграційних процесів; підготовка до виховної роботи та інтегрованого навчання; інформатизація та роль медіаосвіти у процесі підготовки майбутніх учителів.

У розділі проаналізовано сутність і зміст поняття «якість професійної підготовки майбутнього вчителя» в українському освітньому просторі. Зазначено, що професійна підготовка вчителів постає значущою складовою педагогічної освіти, оскільки включає стратегічне завдання – формування творчої особистості педагога.

Теоретичний аналіз різних підходів українських науковців до визначення сутності поняття «професійна підготовка майбутніх учителів» показав, що воно трактується як: цілісна система із множиною пов'язаних між собою та впорядкованих компонентів, що характеризуються відносною стійкістю, ієрархічною побудовою, наявністю суб'єкта й об'єкта, розгалуженими внутрішніми і зовнішніми зв'язками (С. Сисоєва, І. Соколова); система організаційних і педагогічних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості, системи знань, навичок, умінь (Т. Танько).

Українські дослідники виокремили ключові складові, які впливають на якість професійної підготовки майбутніх учителів, а саме: зміст професійної підготовки; рівень професійної компетентності та педагогічної майстерності викладачів; стан матеріально-технічної та науково-інформаційної бази освітнього середовища закладу вищої освіти (Н. Степанченко, Л. Хоружа, О. Чемерис). Якісна професійна підготовка сприяє формуванню світогляду, методологічної культури та професійної компетентності майбутніх учителів; забезпечує засвоєння дисциплін циклу професійної і практичної підготовки; впливає на формування професійних якостей, рівень мобільності, конкурентоспроможності та затребуваності на ринку праці (Г. Білецька, В. Ковальчук, С. Ганаба).

Теоретичний аналіз обраної проблеми в українській педагогічній теорії показав, що професійну підготовку майбутніх учителів у контексті забезпечення її якості досліджено у таких аспектах: становлення та розвиток системи педагогічної освіти; педагогічна підготовка як базова складова професійної підготовки майбутніх учителів; розвиток професійно-педагогічної спрямованості майбутніх учителів; впровадження нових педагогічних технологій у процес підготовки педагогів; створення інноваційного середовища, яке розкриває творчий потенціал особистості майбутнього вчителя; роль та значення науково-дослідницької культури майбутнього вчителя; формування методологічної культури, комплексу компетентностей, творчого мислення, культурологічна підготовка вчителя; урізноманітнення форм і методів професійної підготовки; збагачення змісту професійної підготовки електронними засобами й інформаційно-комунікаційними технологіями.

Враховуючи польський та український контекст у дослідженні під якістю професійної підготовки майбутнього вчителя розуміється відповідність рівня

професійної підготовки нормативним вимогам державного стандарту, запитам і потребам школи та суспільства, які висувають до випускника закладу вищої педагогічної освіти як до фахівця, конкурентоспроможного на ринку надання освітніх послуг, готового до виконання професійних функцій та розширення їх спектра на основі навчання впродовж життя.

У третьому розділі – **«Система забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща»** – схарактеризовано нормативно-правову базу зовнішньої та внутрішньої систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів; розглянуто зміст професійної підготовки майбутніх учителів як показник її якості; форми і методи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів; вирізняє особливості забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща.

Аналіз нормативно-правових засад освітньої політики Республіки Польща засвідчує, що головними актами щодо впровадження та забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів є: Закон «Про вищу освіту» (2005); Закон «Про освіту» (2016); Закон «Про вищу освіту» (2011, 2014); Закон «Про вищу освіту і науку» (2018); Постанова Міністра науки і вищої освіти «Про Національну рамку кваліфікацій для вищої освіти» (2011); Розпорядження Міністра науки і вищої освіти від 4 листопада 2011 року щодо результатів навчання; Наказ Міністра науки і вищої освіти «Про стандарт освіти з професійної підготовки вчителя» (2012, 2019) та ін.

Вагомим чинником для забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців, зокрема вчителів, було успішне впровадження Європейських освітніх стандартів.

У Республіці Польща органом, який відповідає за зовнішнє оцінювання якості у системі вищої освіти, є Польська акредитаційна комісія, яка функціонує з 2002 року. Основним аргументом при обґрунтуванні її функцій та правового статусу була необхідність відповідності до існуючих у Європейському просторі вищої освіти стандартів і процедур забезпечення якості освіти. Згідно зі Статутом, Польська акредитаційна комісія є законодавчо визнаним органом у сфері вищої освіти, діяльність якої спрямована на забезпечення якості освіти.

Важливим аспектом у забезпеченні якості професійної підготовки майбутніх учителів є дієві внутрішні системи забезпечення якості у закладах вищої освіти. Так, починаючи з 2012/2013 навчального року, університети та вищі школи Республіки Польща організовують освітній процес на основі впровадження внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Дослідження систем внутрішнього забезпечення якості провідних університетів Республіки Польща (Варшавського університету, Ягеллонського університету, Вроцлавського університету) засвідчило, що університети розробили як загальну політику системи забезпечення якості освіти, що включає діяльність усього університету, а також й те, що факультети (структурні підрозділи) формують свою політику щодо забезпечення якості, зокрема особливостями діючих систем забезпечення якості освіти є Скринька якості у Вроцлавському університеті та Тиждень якості у Ягеллонському університеті.

У розділі подано вісім основних принципів забезпечення якості освіти, які покладено в основу творення внутрішніх систем якості (орієнтація на результати та

цінності; задоволення запитів студентів; заангажованість працівників; управління процесами; лідерство та сталість цілей; постійне вдосконалення та інновації; партнерство та співпраця; соціальна відповідальність).

Варшавський університет та Ягеллонський університет (м. Краків) були визнані лідерами 2018 року за результатами загального рейтингу кращих державних закладів вищої освіти з підготовки майбутніх фахівців у Республіці Польща, а Вроцлавський університет у 2019 році визнано одним із кращих (топ–10) університетів, за результатами загальнонаціонального конкурсу «Ініціатива досконалості – дослідницький університет». Кращими університетами Республіки Польща у 2019 році (загальнопольський рейтинг «Perspektywa») за напрямом підготовки «Педагогіка» визнано – Університет ім. Адама Міцкевича в Познані, Варшавський університет, Ягеллонський університет у Кракові, а також Вроцлавський університет, який також увійшов у 10-ку передових закладів вищої освіти з підготовки освітянських кадрів.

Згідно з даними звіту Центрального статистичного управління, «Вищі школи та їх фінанси» у 2018/2019 навчальному році фах вчителя здобувало 84,4 тис. студентів (навчалися на педагогічному напрямі), однак це на 5,4 тис. менше, ніж минулого року. Тенденція до зменшення кількості студентів, які обирають фах учителя, прослідковується впродовж п'яти останніх років.

Підготовка майбутніх учителів у Республіці Польща, відбувається в університетах, академіях, а також вищих педагогічних школах. Зазначено, що з 1 жовтня 2016 року професійна підготовка майбутніх учителів у Республіці Польща проводиться винятково у системі вищої освіти. На державному рівні прийнято рішення, що лише найкращі університети, які проводять дослідження і впроваджують новітні наукові досягнення у галузі педагогічної освіти та навчання студентів, матимуть право на професійну підготовку майбутніх учителів (P. Müller). Для одержання вчительського фаху пріоритетним є завершення п'ятирічної єдиної магістерської програми.

Вчителі з вищою освітою (тобто ступінь бакалавра / магістра) становлять 98 % від усіх учителів, зайнятих у системі освіти. Зокрема, у 2017 році працювало 684 497 вчителів в усіх типах шкіл.

У розділі окреслено моделі (послідовна, паралельна, інтегрована) ефективної організації професійної підготовки майбутніх учителів, визначено переваги та недоліки.

Професійна підготовка вчителів на студіях першого рівня (бакалаврських), триває щонайменше 3 роки (180 кредитів ECTS). Студії другого рівня тривають від 1,5 року до 2 років (від 90 до 120 кредитів ECTS). Рівномірні магістерські студії тривають від 4,5 до 6 років (від 300 до 360 ECTS), а ті, що забезпечують підготовку вчителів – від 4,5 до 5 років.

Зміст професійної підготовки регламентують державні стандарти, визначають освітні програми, формується з основних компонентів: спеціальний, психолого-педагогічний, соціо-культурологічний, науково-професійний, практико орієнтований. Зміст професійної підготовки майбутніх учителів є важливим показником її якості, оскільки відображає сучасні вимоги школи щодо теоретичної та практичної підготовки вчителя. Важливими суспільними показниками, які впливають на зміст професійної

підготовки майбутніх учителів є: економічний розвиток країни; зміни у світовому освітньому просторі та реформа системи освіти; науково-технічна революція та настання інформаційної ери; сучасні досягнення гуманітарних наук; найважливіші демографічні зміни; процес інтеграції з державами Євросоюзу.

Професійна підготовка майбутніх учителів у закладах вищої освіти відбувається в умовах модульної системи. Університети проводять підготовку студентів – майбутніх учителів – у межах 3 обов'язкових модулів та 2 додаткових. Обов'язковою є підготовка майбутніх учителів у розрізі таких модулів: підготовка до викладання першого предмета (проведення занять) – модуль 1; психолого-педагогічна підготовка – модуль 2; дидактична підготовка – модуль 3. Водночас процес навчання майбутніх учителів може бути продовженим у розрізі підготовки до викладання ще одного предмета (проведення занять) – модуль 4 та у галузі спеціальної освіти – модуль 5.

Зазначено, що стандарти підготовки вчителів не визначають кількість годин або кредитів ECTS для модуля 1, оскільки вони залежать від напряму та рівня навчання, тобто змістової підготовки відповідно до окреслених результатів навчання щодо певного напряму студій. Модуль 2 (психолого-педагогічна підготовка) включає три обов'язкові компоненти, що сумарно становлять 180 год. навчання та 10 кредитів ECTS: загальна психолого-педагогічна підготовка (90 год.), психолого-педагогічна підготовка до викладання на цьому етапі навчання (60 год.) та практика (30 год.). Модуль 3 (дидактична підготовка) включає основи дидактики (30 год.), дидактику предмета (90 год.) та практику (120 год.) – загалом 240 год. та 15 кредитів ECTS.

Важливим чинником у забезпеченні якості професійної підготовки є освітня програма, що проєктується закладом вищої освіти та детально окреслює весь шлях підготовки майбутнього вчителя. Проаналізовано навчальні плани та програми підготовки майбутніх учителів (Вроцлавський університет, Краківський педагогічний університет ім. Комісії національної освіти та ін.) у контексті забезпечення якості. Аналіз освітніх програм підготовки майбутніх учителів показав, що кожна освітня програма детально прописана, відображає поступальний шлях одержання знань з визначеної дисципліни (від постановки головних завдань до підсумкових результатів навчання); автономія університетів та спрямування освітньої діяльності на концепт якості урізноманітнюють зміст освітніх програм, пропонуючи студентам широкий спектр дисциплін вільного вибору.

Основними формами здобуття професії вчителя у закладах вищої освіти Республіки Польща є денна / стаціонарна (*studia stacjonarne*) та заочна (*niestacjonarne, zaoczne*). Також використовується індивідуальне навчання (*indywidualna organizacja studiów*).

Визначено, що добір форм і методів підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща, як важливих елементів внутрішніх систем забезпечення якості, характеризуються як традиційними підходами до впровадження процесу навчання (лекції, семінарські заняття, практичні заняття, лабораторні, самостійна робота) й інноваційними (он-лайн навчання, електронне навчання (*e-learning*), змішане навчання (*nauczanie mieszane*), дистанційне навчання (*nauczanie na odległość*), мобільне навчання, а також залежить від рівня професіоналізму

викладачів, матеріально-технічного оснащення освітнього процесу та стану інфраструктури університету. Виокремлено сучасні методи професійної підготовки майбутніх учителів (метод проблемного викладання, кейс-метод, метод портфоліо, метод інциденту, метод проєктів, ситуаційний метод, метод симуляції та ін.), які спрямовані на забезпечення якості професійної підготовки. Власне одним із основних чинників добору методів у процесі якісної професійної підготовки майбутніх учителів, поряд із цілями і завданнями, змістом, формами, є студент, який характеризується специфічними рисами розвитку, а передусім, високими інтелектуальними здібностями (Е. Вишневська).

Науковці й педагоги-практики Республіки Польща наголошують на вагомості педагогічної практики, яка підсумовує теоретичні знання та забезпечує цілісний процес якісної підготовки.

Виявлено, що результати підготовки майбутніх учителів окреслюються у знаннях, уміннях, соціальних компетентностях, які детально прописані у стандартах та відображаються в освітніх програмах і навчальних планах.

Окреслено три головні орієнтири якісної професійної підготовки майбутніх учителів – професійно-педагогічні знання, принцип прийняття іншого (вміння ефективно взаємодіяти та працювати з різними групами) та суспільна робота (М. Селятицький (M. Sielatycki)). Проаналізовано концепції підготовки майбутніх учителів; виокремлено провідні (дослідницько орієнтовану, практико орієнтовану й особистісно орієнтовану) та ідею багатосторонності у забезпеченні якості підготовки (В. Оконь (W. Okoń)). Розглянуто професійну підготовку майбутніх учителів на засадах аксіологічного, компетентнісного й особистісно зорієнтованого підходів. Виділено головні вміння, які набуватимуть майбутні вчителі у процесі підготовки, функції та компетентності.

Зроблено висновок, що професійна підготовка майбутніх учителів у Республіці Польща вибудовується з урахуванням загальних європейських принципів, визначених у засадничих положеннях Європейської Комісії, добору оптимального змісту освітніх програм, опирається на сучасні методи та форми організації навчання, спрямована на підготовку «вчителя-європейця».

У четвертому розділі – **«Системний підхід до забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів в Україні»** – схарактеризовано нормативно-правову базу зовнішньої та внутрішньої систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів; розглянуто зміст професійної підготовки майбутніх учителів як показник якості професійної підготовки; форми і методи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів; вирізнено особливості забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів в Україні.

На підставі теоретичного аналізу нормативно-правових документів встановлено, що поняття «якість вищої освіти» у нормативній документації України з'явилося із прийняттям Закону «Про вищу освіту» у 2002 році. Важливим нормативно-правовим актом для системи вищої освіти є Закон України «Про вищу освіту» (2014), у положеннях якого визначено основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, унормовано національну

систему забезпечення якості освіти, що відповідає «Стандартам і рекомендаціям із забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти». На рівні зовнішньої системи законодавче регулювання професійної підготовки майбутніх учителів в Україні відбувається також відповідно до Закону України «Про освіту» (2017); Національної доктрини розвитку освіти (2002); Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013); Концепції розвитку педагогічної освіти (2018) та інших регулювальних актів.

Головним постійно діючим колегіальним органом, що відповідає за зовнішнє оцінювання якості національної вищої освіти, є Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО), який уповноважений Законом України «Про вищу освіту» на реалізацію державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти (Постанова КМ України від 15.04.2015 № 244 «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти»). У 2018 році відбулося «перезавантаження» Національного агентства, а з лютого 2019 року Національне агентство офіційно розпочало свою діяльність щодо впровадження процедур акредитації освітніх програм, забезпечення якості вищої освіти.

Вагомим чинником, який впливає на якість професійної підготовки майбутніх учителів, є системи внутрішнього забезпечення якості освіти у закладах вищої освіти. Зазначено, що внутрішні системи забезпечення якості у закладах вищої освіти України ґрунтуються на вимогах Закону України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» (ESG–2015) та ін.

За даними звіту Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (2019) – 68 % закладів задекларували існування повноцінної системи внутрішнього забезпечення якості, і решта (32 %) – наявність окремих її компонентів. На підставі звіту визначено, що частина закладів вищої освіти прирівнює до запровадження систем внутрішнього забезпечення якості освіти ухвалення різного роду внутрішніх документів (положень приміром про забезпечення якості) та/або створення певних спеціальних підрозділів.

За даними Державної служби статистики України на 2017/18 н. р. у закладах вищої освіти (галузі знань – освіта / педагогіка) навчалося 47097 осіб (бакалавр), з них 31528 на стаціонарній формі навчання та 15567 – на заочній; та 32726 (магістр), з них 170 44 на стаціонарній формі навчання та 15625 – на заочній.

Професійна підготовка майбутніх учителів в Україні відбувається у системі вищої освіти (класичних університетах та педагогічних університетах) та триває 4 роки (3 роки 10 місяців) на першому рівні (бакалавр) та 1 рік 4 місяці на другому рівні (магістр). Обсяг освітньо-професійної програми для здобуття ступеня бакалавра становить 240 кредитів (4 роки навчання); обсяг освітньо-професійної програми для здобуття ступеня магістра – 90 кредитів ECTS (1,5 роки навчання); обсяг освітньо-професійної програми для здобуття ступеня магістра на базі освітнього рівня бакалавра з іншої галузі – 120 кредитів ECTS (2 роки навчання). Кількість кредитів для навчальних дисциплін, практик, курсових робіт повинні бути не менше 3 кредитів ECTS.

Зазначено, що кардинальна модернізація змісту педагогічної освіти, зокрема змісту професійної підготовки майбутніх учителів розпочалася із входження України у Болонський процес. Зміст професійної підготовки майбутніх учителів представлено як важливий елемент внутрішньої системи забезпечення якості, окреслено у стандартах вищої освіти, освітніх (освітньо-професійних) програмах, навчальних планах, програмах навчальних дисциплін, силабусах. Зміст професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти визначається нормативними, загальнопрофесійними, спеціально-професійними, психолого-педагогічними, вибірковими компонентами. Визначено, що в основі формування змісту професійної підготовки майбутніх учителів лежить компетентнісний підхід, який визначає результати підготовки як систему набутих компетентностей (загальних, фахових).

Ключову роль у забезпеченні якості професійної підготовки майбутніх учителів відіграє освітня програма, в якій детально висвітлено всі аспекти підготовки. Оцінювання якості освітньої програми й освітньої діяльності закладу вищої освіти щодо відповідності стандарту вищої освіти, досягнення визначених у програмі результатів навчання відбувається відповідно до дев'яти критеріїв.

Аналіз освітніх програм (у п'яти провідних закладах вищої педагогічної освіти) підготовки майбутніх учителів дає підстави стверджувати, що педагогічна складова професійної підготовки вчителів представлена, окрім базових («Педагогіка», «Педагогіка вищої школи»), досить широким спектром дисциплін («Освітні технології» – 3 кредити ECTS, «Методологія науково-педагогічних досліджень» – 3, «Основи педагогічної майстерності» – 3, «Вступ до педагогічної професії» – 3, «Культура педагогічного спілкування» – 3, «Освітній менеджмент» – 3, «Культура педагогічної взаємодії» – 2, «Майстерність педагогічної діяльності» – 3, «Освіта для сталого розвитку» – 3 кредити ECTS тощо). З'ясовано, що важливим аспектом у забезпеченні якості професійної підготовки майбутніх учителів є впровадження інформаційних дисциплін («Інформаційно-технічні засоби навчання» – 2 кредити ECTS, «Інформаційні технології в освіті» – 3 кредити ECTS, «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті, науці» – 3 кредити ECTS тощо). Водночас проблемним місцем у підготовці майбутніх учителів є підготовка до виховної діяльності.

Окреслено основні напрями професійної підготовки майбутніх учителів у контексті модернізації її змісту, а саме: орієнтація на нові тенденції розвитку освіти; оновлення змісту підготовки із врахуванням зарубіжного досвіду та застосування новітніх методів навчання; поглиблення теоретичної та практичної підготовки; розширення можливостей співпраці закладів вищої освіти з різними освітніми закладами задля акумулювання майбутніми вчителями педагогічного досвіду; відповідність підготовки сучасним запитам суспільства.

Важливими елементами внутрішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів є форми і методи навчання, які трансформуються й осучаснюються відповідно до нових освітніх вимог та компетентнісної парадигми освіти. Основними формами підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти

України є денна (стаціонарна) та заочна. Формами організації професійної підготовки майбутніх учителів в Україні є: групова, колективна, індивідуальна; навчальні заняття (лекція, практичні заняття, семінарські, індивідуальні заняття, лабораторні, консультація, навчальні тренінги та ін.); самостійна робота; практична підготовка (педагогічна практика); форми дистанційного навчання (Moodle). Щодо методів професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти України, то вирізняються такі: дискусія; аналіз ситуацій; «спільний проєкт»; «обери позицію», акваріум, мозковий штурм, ділові ігри, моделювання рольових ситуацій професійної спрямованості, кейс-метод та ін.

Серед інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів, які зорієнтовані на особистість студента, виокремлено: діалогічну технологію, збагачення, навчання у співробітництві, особистісно орієнтовану, інтерактивну та ін.

Вагомою складовою якісної професійної підготовки вчителів є педагогічна практика, у процесі якої відпрацьовується педагогічне цілепокладання, педагогічне мислення, педагогічна рефлексія та педагогічна спрямованість (Л. Зеня, І. Суліна).

Важливим напрямом модернізації української вищої школи є вироблення нової концепції забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів і відповідна організація освітнього процесу у закладах вищої освіти. Вирізняються та проаналізовано головні компоненти освітнього процесу (планово-програмний, організаційний, інформаційний, навчально-методичний, комунікативний, науково-дослідний, самоосвіти та саморозвитку, контрольно-оцінний). Окреслено особливості професійної підготовки майбутніх учителів на засадах компетентнісного, діяльнісного, особистісно зорієнтованого та аксіологічного підходів.

У п'ятому розділі – **«Порівняльний аналіз систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні»** – здійснено порівняльний аналіз зовнішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні; а також внутрішніх систем забезпечення якості професійної підготовки у Республіці Польща та в Україні; окреслено перспективні напрями впровадження польського досвіду в Україні.

На основі порівняльного аналізу системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні виділено спільне та відмінне для зовнішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні. Спільне: нормативно-правова база; агенції, які відповідальні за забезпечення якості вищої освіти; відмінне – розроблена інституційна акредитація (oscena kompleksowa) закладів вищої освіти; наявність та постійне оновлення документів, що визначають обов'язки і гарантують права вчителя. Щодо внутрішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти Республіки Польща та України, то спільне: зміст, форми, методи підготовки; відмінне: тривалість навчання, окреслення результатів навчання в освітніх програмах, широке використання дистанційної освіти, електронного навчання.

Відповідно до нормативно-правого критерію здійснено порівняльний аналіз зовнішньої системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів Республіки Польща та України у контексті освітньої нормативно-правової бази та агенцій, які опікуються якістю освіти.

На основі аналізу наукових джерел, нормативних документів зазначено, що Республіка Польща значно швидше розпочала інтеграційні європейські процеси, зокрема й в освітній галузі. Важливим у контексті забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів є Закон «Про вищу освіту» (2005), який у подальші роки зазнав засадничих змін, а також Закон «Про вищу освіту і науку» (2018), в якому окреслено загальні положення щодо функціонування системи вищої освіти, визначено її місію, головні положення, що стосуються діяльності закладів вищої освіти, провадження освітнього процесу, організаційно-управлінських рішень; 3 підрозділи закону присвячені питанням забезпечення й оцінювання якості освіти.

Визначено, що чинний Закон України «Про вищу освіту» (2014) є гармонізованим з європейськими нормативно-правовими актами щодо забезпечення якості освіти, встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти та складається, як і відповідний Закон Республіки Польща (2018), із 15 розділів, які стосуються як загальних положень функціонування системи вищої освіти, так і конкретних стосовно провадження освітнього процесу, організаційних процедур тощо. Зіставлення змісту окреслених законів дає підстави стверджувати, що вони подібні структурно та змістовно. Проте у чинному Законі «Про вищу освіту та науку» (2018) Республіки Польща прописано процедури забезпечення й оцінювання якості освіти в розрізі оцінювання освітніх програм, комплексного оцінювання, оцінювання докторських шкіл та якості наукової діяльності.

З'ясовано, що специфічним у зовнішній системі забезпечення якості професійної підготовки вчителів Республіки Польща є важливий документ – Карта (статут) вчителя, який постійно доповнюють відповідно до нових суспільних викликів.

Зазначено, що спільним при розробленні освітніх нормативно-правових документів, спрямованих на забезпечення якості освіти, зокрема якості професійної підготовки для обох країн, є положення важливого документа – «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти».

Визначено, що Польська акредитаційна комісія (ПАК), відіграє ключову роль у системі вищої освіти для забезпечення її якості. ПАК – автономна агенція, дійсний член Європейської асоціації із забезпечення якості вищої освіти (ENQA). Незалежність ПАК було підтверджено у результаті трьох зовнішніх експертиз (2008, 2013, 2018), координованих міжнародною експертною групою Європейської асоціації із забезпечення якості вищої освіти (ENQA).

Важливим колегіальним органом, діяльність якого спрямована на забезпечення якості української вищої освіти, є Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти у 2020 році одержало Статус афілійованого члена Європейської асоціації із забезпечення якості вищої освіти (ENQA). Визначено, що Національне агентство набуває спроможності

реалізовувати державну політику в сфері вищої освіти, протистояти сучасним викликам та стає каталізатором змін у вищій освіті України з метою формування культури її якості.

З'ясовано, що нормативно-правова база Республіки Польща у контексті забезпечення якості майбутніх учителів збагачувалася й удосконалювалася значно довший часовий період (від приєднання до Болонського процесу, членства в ЄС, розроблення та впровадження процедур із поліпшення якості освіти та підготовки фахівців), аніж в Україні. Польська акредитаційна комісія успішно функціонує впродовж 10 років відповідно до вимог та стандартів Європейського простору вищої освіти.

Зазначено, що обсяг фінансування є важливим чинником, який впливає на якість освіти, зокрема й на якість професійної підготовки. З'ясовано, що якщо у 2013 році Україна за видатками на освіту в доларовому еквіваленті поступалася найближчому європейському сусідові – Республіці Польща, приблизно удвічі (26 млрд дол. США проти 12 млрд дол. США), то у 2016 році індекс відставання становив уже 5,5. Це свідчить про постійне недофінансування вищої освіти, а це також має вплив на забезпечення якості. За дослідженнями ООН серед 51 країни Європи Польща має досить високий рейтинг, а саме: 1) за рейтингом країн світу щодо рівня освіти (2016 р., 188 країн) Індекс освіти Польщі становив 0,852. Це 20-те місце у світі та 14-те в Європі. Україна відповідно – 40-ве у світі, 29-те – в Європі з індексом 0,803; 2) за рівнем вищої освіти (2017 р., 50 країн світу): Польща – 50,0 (32-ге у світі, 19 в Європі), Україна – 47,7 (36-те у світі, 22-ге в Європі). Стрімко зростає кількість молодих людей з України, які обирають для навчання польські заклади вищої освіти. Так, за останні 10 років кількість українських студентів зросла у понад 11 разів. За прогнозами центру CEDOS до 2020 року в Республіці Польща буде навчатися близько 100 тис. іноземних студентів, більшість з яких – з України.

Відповідно до змістово-процесуального й організаційно-специфічного критеріїв здійснено порівняльний аналіз внутрішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні у контексті змісту, організації, моделей, форм і методів професійної підготовки, особливостей.

Порівняльний аналіз організації професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні засвідчив, що підготовка вчителів відбувається у закладах вищої освіти за схожими моделями (предметно-факультетською, централізованою, модель педагогічного факультету) на двох рівнях вищої освіти (бакалаврський, магістерський). Проте у Республіці Польща перший рівень триває три роки (180 кредитів ECTS), а в Україні – чотири роки (3 роки 10 місяців) (240 кредитів ECTS). Другий рівень (магістерський) триває у Республіці Польща 2 роки (126 кредитів ECTS), а в Україні – 1 рік 4 місяці (90 кредитів ECTS).

Коротші програми бакалаврату (Республіка Польща) та відповідні програми магістратури дають змогу гнучкіше реагувати на сучасні освітні виклики, різні зовнішні чинники, оперативніше вносити корективи у зміст освітніх програм чи повністю оновлювати їх на підставі результатів моніторингових досліджень.

Порівняльний аналіз змісту підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні дав змогу з'ясувати, що в обох країнах вимоги до змісту, обсягу і рівня

професійної підготовки встановлюють державні стандарти освіти, які є основою для оцінювання освітньо-кваліфікаційного рівня; зміст визначається освітніми програмами щодо професійної підготовки на певному освітньо-кваліфікаційному рівні, програмами навчальних дисциплін, іншими нормативними документами; формується з відповідних компонентів (5 модулів) (Республіка Польща); нормативного, вибіркового, психолого-педагогічного, компетентнісного (загальнопрофесійні та спеціально-професійні компетентності) та результативного (Україна).

Аналіз показав, що вагомим чинником забезпечення якості професійної підготовки в Республіці Польща та в Україні є освітні програми. Щоб освітня програма «працювала», потрібно пройти певні етапи – творення, реалізація, тестування, моніторинг, оцінювання, удосконалення (М. Прухніцька, Т. Саріуш-Вольський, А. Крашневський (М. Próchnicka, T. Saryusz-Wolski, A. Kraśniewski). Чітко прописані результати навчання на основі стандартів підготовки (Республіка Польща) дають можливість детальної структуризації матеріалу, позбавляють необхідності заповнювати навчальний час дисциплінами щоби досягти відповідності до набору необхідної кількості кредитів ECTS у процесі професійної підготовки. Відсутність певних дисциплін (наприклад, українська мова професійного спрямування) уможливорює виділити більше часу на вивчення іноземних мов або запровадження інших дисциплін («Антропология культуры»; «Медіаосвіта»; «Сучасний педагогічний дискурс»; «Елементи права для педагогів»; «Емісія голосу» («Постановка голосу») та ін.), які збагачують та розширюють горизонти підготовки майбутніх учителів.

Щодо форм та методів професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти Республіки Польща та України, то вони є однаковими. Проте у вищих школах Республіки Польща переважають індивідуально-групові форми роботи з використанням інтерактивних методів навчання та інноваційних технологій організації освітнього процесу, широко застосовується електронне навчання (e-learning), змішане навчання (nauczanie mieszane). В українських закладах вищої освіти переважають словесні, наочно-практичні методи навчання; систему дистанційної освіти використовують зазвичай як допоміжну, подекуди недостатнє матеріально-технічне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення обмежує можливості використання інтернет-технологій в освітньому процесі.

У закладах вищої освіти обох країн успішність студентів оцінюють викладачі, що викладають дисципліни, за визначеною шкалою.

У Республіці Польща, значний акцент зроблено на вивченні іноземної мови (англійської або німецької). Зазначено, що студентам потрібно досягти мовних навичок з обраної мови на рівні B2, згідно з Європейськими рекомендаціями мовної освіти. На вивчення іноземної мови передбачено 7 кредитів ECTS (в Україні) та 12 кредитів ECTS (у Республіці Польща); водночас для всіх видів практик виділено 20 кредитів ECTS (в Україні) та 8 (у Республіці Польща).

У процесі порівняння з'ясовано, що спільним для польської та української системи професійної підготовки майбутніх учителів є студентоцентризований підхід. Студентоцентризм, як головний принцип у польських закладах вищої освіти, передбачає залучення студентів до оцінювання якості наданих освітніх послуг

у контексті впровадження освітньої програми, форм і методів навчання, якості викладання, управління тощо.

Серед перспективних напрямів впровадження польського досвіду в Україні визначено такі, що стосуються удосконалення нормативно-правового поля у контексті забезпечення якості підготовки фахівців. Важливим кроком на шляху забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів є розроблення та впровадження положень про визнання дипломів української вищої школи на європейському та світовому рівнях. Також важливо розробити стандарти вищої освіти, стандарти в галузі педагогічної освіти для забезпечення якості підготовки вчителів.

Варто звернути увагу на досвід Республіки Польща щодо оновлення змісту професійної підготовки майбутніх учителів; механізмів творення освітніх програм, зокрема збільшення кількості вибіркових дисциплін; введення до навчальних планів курсів, які спрямовані на якісну підготовку студентів до міжкультурної взаємодії в умовах полікультурного суспільства; відповідність форм, методів навчання програмним результатам тощо.

Важливим для України є ширше впровадження таких форм організації професійної підготовки фахівців, як: дистанційне навчання, віртуальне й електронне навчання, змішане навчання; збільшення у процесі підготовки індивідуально-групових форм роботи студентів, ширше залучення їх до науково-дослідної роботи, налагодження дієвої системи консультування студентів.

Перспективним напрямом використання польського досвіду є також залучення іноземних студентів; забезпечення тісної взаємодії між усіма зацікавленими сторонами процесу професійної підготовки майбутніх учителів; розширення міжнародної співпраці й академічної мобільності.

ВИСНОВКИ

1. Науковий аналіз обраної проблеми дослідження показав, що професійна підготовка вчителя, її якість є предметом дослідження як польських, так і українських науковців. При дослідженні цієї проблеми польські дослідники звертають увагу на такі основні аспекти: розвиток та реформування педагогічної освіти у контексті її ефективності; удосконалення підготовки майбутніх учителів з урахуванням сучасних потреб суспільства, школи, специфіку діяльності вчителя відносно адекватності та узгодженості вимог Європейського Союзу щодо професійних та особистісних якостей вчителя; розроблення моделей підготовки вчителів; розвиток та формування професійних компетентностей у процесі підготовки; взаємозв'язок теорії та практики; аксіологічно-орієнтований розвиток учителів; роль та місце педагогічних практик у системі підготовки майбутніх учителів; провідні тенденції підготовки вчителів у контексті євроінтеграційних процесів; підготовку до виховної роботи та інтегрованого навчання; роль медіаосвіти у процесі підготовки майбутніх учителів. Щодо українських науковців, то висвітлено було такі аспекти: становлення та розвиток системи педагогічної освіти; педагогічна підготовка як базова складова професійної підготовки майбутніх учителів; розвиток професійно-педагогічної спрямованості майбутніх учителів;

впровадження нових педагогічних технологій у процес підготовки вчителів; створення інноваційного середовища, яке розкриває творчий потенціал особистості майбутнього вчителя; роль та значення науково-дослідницької культури майбутнього вчителя; формування методологічної культури, комплексу компетентностей, творчого мислення; культурологічна підготовка вчителя; урізноманітнення форм і методів професійної підготовки; збагачення змісту професійної підготовки електронними засобами й інформаційно-комунікаційними технологіями. Разом з тим, проблема забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні не була предметом цілісного наукового аналізу.

2. Порівняльний аналіз базових понять, які становлять науковий тезаурус дослідження («освіта» / «oświata» / «edukacja»), «якість» / «jakość», «якість освіти» / «jakość «oświaty» / «jakość edukacji», «підготовка» / «kształcenie», «професійна підготовка» / «kształcenie zawodowe», «якість підготовки» / «jakość kształcenia») показав, що в українському та польському науковому просторі поняття «якість професійної підготовки» («jakość kształcenia») є спільним за змістом та визначається як сукупність усіх компонентів освітньої системи, зокрема наголошено на якості «вхідного матеріалу» (польськими вченими), освітнього середовища, продуктивної взаємодії суб'єктів освітнього процесу, які, своєю чергою, узгоджуються та відповідають суспільній меті, потребам, нормам, стандартам, умовам акредитації, вимогам ринку праці. Під якістю професійної підготовки майбутнього вчителя у дисертаційному дослідженні розуміється відповідність рівня професійної підготовки нормативним вимогам державного стандарту, запитам і потребам школи та суспільства, які висувають до випускника закладу вищої педагогічної освіти як до фахівця, конкурентоспроможного на ринку надання освітніх послуг, готового до виконання професійних функцій та розширення їх спектра на основі навчання впродовж життя.

3. Розроблено концепцію порівняльного дослідження систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні, провідна ідея якої базується на положенні про те, що системний порівняльний аналіз забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні потребує ґрунтовного монографічного дослідження цієї проблеми у кожній країні та обґрунтування критеріїв порівняння, які визначають напрями та зміст дослідження обраної проблеми у Республіці Польща та в Україні. Обґрунтовано критерії порівняння системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні, а саме: нормативно-правовий (нормативно-правові засади освітньої політики обох країн, яка спрямована на забезпечення якості освіти, зокрема й якості професійної підготовки майбутніх учителів; агенції, діяльність яких спрямована на забезпечення якості вищої освіти), змістово-процесуальний (особливості змісту професійної підготовки майбутніх учителів), організаційно-специфічний (особливості та специфіка організації, форм, методів навчання, впровадження певних концепцій і підходів до професійної підготовки майбутніх учителів у контексті забезпечення її якості) та розкрито їх зміст.

4. Досліджено зовнішню та внутрішні системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща відповідно до обраних критеріїв. Показано, що у Республіці Польща розроблена та якісно оновлюється нормативно-правова база забезпечення якості освіти, успішно функціонує Польська акредитаційна комісія, яка відповідає за зовнішнє оцінювання якості вищої освіти. Важливого значення для забезпечення якісної професійної підготовки майбутніх учителів має Закон «Про вищу освіту і науку» (2018) та Карта вчителя.

Проаналізовано засади побудови внутрішніх систем забезпечення професійної підготовки вчителів. Схарактеризовано внутрішні системи забезпечення якості вищої освіти у провідних університетах Республіки Польща. Зміст професійної підготовки, як важливий показник її якості, визначено стандартами, конкретизовано в освітніх програмах, відображає сучасні вимоги суспільства і школи щодо теоретичної та практичної підготовки майбутніх учителів. Важливі елементи внутрішніх систем – форми та методи навчання спрямовані на забезпечення якості освітнього процесу та поліпшення якості професійної підготовки. Вагому роль у забезпеченні якості професійної підготовки майбутніх учителів відіграє освітня програма, яку розробляє заклад вищої освіти на основі функціонування Національної рамки кваліфікацій та Стандарту підготовки вчителів. Зазначено, що результати навчання (знання, уміння, соціальні компетентності) є основою якісної професійної підготовки майбутніх учителів. Проаналізовано концепції підготовки, які спрямовані на забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів та виокремлено провідні: дослідницько орієнтовану, практико орієнтовану й особистісно орієнтовану.

5. Досліджено зовнішню та внутрішні системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів в Україні. Зазначено, що орієнтація на концепт якості в українській системі вищої освіти розпочалася із ратифікацією Болонських угод. Основні положення щодо забезпечення якості вищої освіти в Україні декларують нормативно-правові акти, закони, укази, розпорядження, накази Міністерства освіти і науки України, локальні нормативно-правові документи закладів вищої освіти. Головним постійно діючим колегіальним органом, що відповідає за зовнішнє оцінювання якості вищої освіти, є Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти.

Висвітлено становлення внутрішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у закладах вищої освіти. Зміст професійної підготовки розглянуто як важливий елемент внутрішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів. Запровадження нового змісту та організаційних структур вищої освіти зумовило потребу у розробленні сучасних освітніх програм і навчально-методичного забезпечення якісної професійної підготовки майбутніх учителів. Важливими елементами внутрішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів є форми і методи навчання, які трансформуються й осучаснюються відповідно до нових освітніх вимог та компетентнісної парадигми освіти. Виокремлено провідні підходи (компетентнісний, діяльнісний, особистісно зорієнтований, аксіологічний), на засадах яких має відбуватися якісна професійна підготовка сучасних учителів в Україні.

6. Здійснено порівняльний аналіз зовнішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні відповідно до нормативно-правового критерію. На основі порівняльного аналізу виділено спільне та відмінне для зовнішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні, зокрема, спільне: нормативно-правова база; агенції, які відповідальні за забезпечення якості освіти; відмінне – у чинному Законі «Про вищу освіту і науку» (2018) Республіки Польща розширено прописано положення щодо забезпечення та оцінювання якості освіти; наявність та постійне оновлення документів, що визначають обов'язки та гарантують права вчителя. Зазначено, що спільним при розробленні освітніх нормативно-правових документів, спрямованих на забезпечення якості освіти, зокрема якості професійної підготовки майбутніх учителів для обох країн, є положення важливого документа – «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти». Визначено, що Польська акредитаційна комісія відіграє ключову роль у системі вищої освіти щодо провадження процедур із забезпечення її якості. Важливим органом, діяльність якого спрямовано на забезпечення якості української вищої освіти є Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. З'ясовано, що освітня нормативно-правова база Республіки Польща щодо забезпечення якості збагачувалася й удосконалювалася значно довший часовий період, аніж в Україні. Система забезпечення якості вищої освіти Республіки Польща відповідає стандартам і вимогам Європейської асоціації із забезпечення якості вищої освіти (ENQA).

7. Виконано порівняльний аналіз внутрішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні відповідно до змістово-процесуального та організаційно-специфічного критеріїв порівняння. На основі порівняльного аналізу внутрішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та України визначено, що спільними для обох країн є моделі (предметно-факультетська, централізована, модель педагогічного факультету) на двох рівнях вищої освіти (бакалаврському, магістерському); відмінне – тривалість навчання на бакалаврському та магістерському рівнях підготовки. У Республіці Польща та в Україні вимоги до змісту професійної підготовки встановлюються державними стандартами освіти; зміст визначається освітніми програмами щодо професійної підготовки на певному освітньо-кваліфікаційному рівні, програмами навчальних дисциплін, силабусами, іншими нормативними документами, формується з відповідних компонентів (5 модулів) (Республіка Польща); нормативного, вибіркового, психолого-педагогічного, компетентнісного (загальнопрофесійні, спеціально-професійні компетентності) та результативного (Україна). У закладах вищої освіти обох країн освітні програми є важливим показником якості професійної підготовки майбутніх учителів. Визначено, що результати навчання є найважливішим інструментом для опису освітньої програми. Зазначено, що освітні програми професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща в розрізі результатів навчання більше спрямовано на особистість майбутнього педагога.

Спільним у процесі професійної підготовки майбутніх учителів і в українських, і в польських закладах вищої освіти є спрямованість на студентоцентризований підхід, що охоплює різноманіття індивідуальних запитів суб'єктів навчання щодо змісту, методів, засобів і організаційних форм.

У системі вищої освіти Республіки Польща, як і в Україні підготовка майбутніх учителів відбувається в очній (стаціонарній) та заочній формах навчання. Спільним для закладів вищої освіти обох країн є використання як традиційних, так і інтерактивних методів навчання. Водночас, відмінним є те, що у вищих школах Республіки Польща переважають індивідуально-групові форми роботи з використанням інтерактивних методів навчання та інноваційних технологій організації освітнього процесу. В українських закладах вищої освіти переважають словесні, наочно-практичні методи навчання, система дистанційної освіти практикується переважно як допоміжна, подекуди недостатнє матеріально-технічне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення обмежує можливості використання цифрових та інтернет-технологій в освітньому процесі.

8. Визначено перспективні напрями використання в Україні досвіду Республіки Польща щодо забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів: гармонізація нормативно-правової бази зі забезпечення якості освіти (напрацювання та розроблення стандартів вищої освіти, стандартів у галузі педагогічної освіти) відповідно до вимог європейського освітнього простору; внесення системних законодавчих змін щодо кращої адаптації професійної підготовки майбутніх учителів до нових вимог сучасного національного та європейського ринків праці; розроблення нових освітніх програм професійної підготовки майбутніх учителів відповідно до вимог нормативно-правових документів, сучасної школи та загальноєвропейських вимог підготовки «вчителя-європейця»; виділення ґрунтового ядра знань у змісті підготовки та запровадження спільного ядра змісту педагогічної освіти; гармонійне співвідношення видів підготовки майбутніх учителів, яке впливає з розуміння сутності місії вчительської професії; підвищення вимог щодо рівня освіти, професійної кваліфікації та професійної підготовки майбутніх учителів, пріоритет – магістерський рівень підготовки вчителя; модернізація форм та методів навчання, запровадження змішаної форми навчання; ширше використання потенціалу інформаційних технологій, електронного навчання; творення привабливого освітнього середовища для залучення іноземних студентів; обов'язкове вивчення іноземних мов на рівні B2; розширення програм міжнародної мобільності.

Однак проведене дослідження не вичерпує всієї повноти обраної проблеми. Подальшого дослідження потребують такі проблеми: вивчення передового досвіду європейських країн щодо забезпечення якості педагогічної освіти в цілому; теоретичні засади багатоваріантності освітніх програм у підготовці майбутніх учителів; сертифікація вчителів та системи підвищення кваліфікації вчителів у післядипломній освіті.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія

1. Біляковська О. О. Система забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні: порівняльний аналіз : монографія / за ред. С. О. Сисоєвої. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 440 с.

Наукові праці, в яких опубліковано основні результати дисертації

2. Біляковська О. О. Інтерактивні технології навчання як ефективний засіб підвищення якості педагогічної підготовки у класичному університеті. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: зб. наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини. Умань, 2011. Вип. 4. Ч. 2. С. 55–60.

3. Біляковська О. О. Дидактичні вимоги до організації контрольної-оцінювальної діяльності майбутнього вчителя. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: зб. наукових праць Уманського державного педагогічного ун-ту ім. П. Тичини. Умань, 2013. Вип. 8. Ч. 2. С. 26–31.

4. Біляковська О. О. Вдосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін: теоретичний аспект. *Наукові записки*. Серія : Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. Вип. 11. Ч. 3. С. 3–6.

5. Біляковська О. О. Якість освіти: до генези поняття. *«Педагогічні науки»*. Збірник наукових праць. Херсон, 2017. Вип. LXXVI. Т. 1. С. 24–28.

6. Біляковська О. О. Якість професійної підготовки майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін: сутність і зміст. *Наукові праці ДонНТУ*. Серія: «Педагогіка, психологія і соціологія». Покровськ, 2017. № 2 (21). С. 25–30.

7. Біляковська О. О. Якість освіти: історико-педагогічний аспект. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: зб. наукових праць Уманського державного педагогічного ун-ту ім. П. Тичини. Умань, 2017. Вип. 16. С. 261–367.

8. Біляковська О. О. Професійна підготовка майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін: якісний вимір. *«Педагогічні науки»*. Збірник наукових праць. Херсон, 2017. Вип. LXXX. Т. 2. С. 125–129.

9. Біляковська О. О. Освітнє середовище у забезпеченні якості професійної підготовки майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2018. Вип. 169. С. 19–24.

10. Біляковська О. О. Категорія «якість освіти» у науковому дискурсі польських дослідників. *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2018. Вип. 20. Т. 1. С. 92–96.

11. Біляковська О. О. Окремі аспекти проблеми забезпечення якості професійної підготовки майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ, 2018. Вип. 63. С. 14–18.

12. Біляковська О. О. Контрольно-оцінювальна діяльність у дискурсі професійної підготовки майбутнього вчителя. *«Педагогічні науки»*. Збірник наукових праць. Херсон, 2018. Вип. LXXXIV. Т. 2. С. 73–77.
13. Біляковська О. О. Вища освіта: шлях до забезпечення якості. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 10. Т. 1. С. 93–96.
14. Біляковська О. О. Праксеологічний підхід як основа якості професійної підготовки майбутніх вчителів в Україні та Польщі. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2019. Вип. 177. Ч. 1. С. 49–53.
15. Біляковська О. О. Система внутрішнього забезпечення якості університету як основа якісної професійної підготовки майбутніх вчителів у Республіці Польща. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2019. Вип. 14. Т. 1. С. 33–37.
16. Біляковська О. О. Професійна підготовка майбутніх вчителів у Республіці Польща: аксіологічний підхід. *Витоки педагогічної майстерності*: наук. журнал. Полтава, 2019. Вип. 23. С. 9–13.
17. Біляковська О. О. Системний підхід до забезпечення якості професійної підготовки майбутніх вчителів. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ, 2019. Вип. 70. С. 27–30.
18. Біляковська О. О. Концептуалізація якості підготовки майбутніх вчителів в системі професійної освіти Республіки Польща. *Педагогічний дискурс*: зб. наукових праць. Хмельницький, 2019. Вип. 27. С. 28–34.
19. Біляковська О. О. Педагогічна практика як чинник якості професійної підготовки майбутніх вчителів (рефлексії польських науковців). *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2019. Вип. 26. Т. 1. С. 119–124.
20. Біляковська О. О. Компетентнісна парадигма якості професійної підготовки майбутніх вчителів в Україні та Республіці Польща. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2019. Вип. 183. С. 65–69.
21. Біляковська О. О. Методологічні підходи до вивчення системи професійної підготовки майбутніх вчителів у контексті забезпечення якості. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ, 2019. Вип. 72. Т. 1. С. 69–73.
22. Біляковська О. О. Нормативно-правові засади забезпечення якості професійної підготовки майбутніх вчителів. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2020. Вип. 20. Т. 1. С. 86–89.
23. Біляковська О. О. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів у системі вищої освіти Республіки Польща. *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2020. Вип. 27. Т. 1. С. 157–161.

24. Біляковська О. О. Якість освітнього процесу як чинник підвищення рівня професійної підготовки майбутніх учителів. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2020. Вип. 28. Т. 1. С. 159–165.

Статті в зарубіжних наукових виданнях

25. Біляковська О. О. Професійна підготовка вчителя: виклики та перспективи. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*. Kosice. Slovakia, 2017. Vol. 5. No. 2. P. 13–15.

26. Біляковська О. О. Проблема якості освіти в контексті вимог євроінтеграційних процесів. *Prace naukowe Akademii im. J. Długoszawa Częstochowie*. Rocznik polsko-ukrainski. Częstochowa – Lwów, 2017. T. XIX. S. 385–392.

27. Біляковська О. О. “Soft skills” як необхідна складова якісної професійної підготовки майбутнього вчителя. *Prace naukowe Akademii im. J. Długoszawa Częstochowie*. Rocznik polsko-ukrainski. Częstochowa – Lwów, 2018. T. XX. S. 175–186.

28. Bilyakovska O. Professional training of a modern teacher of natural and mathematical sciences: quality focus. *Sustainable Education as Way of bringing People Together – Multiple Stories From Europe* / eds. V. Haluzyak, R. Kucha, A. Vykhursch. Łódź: Wydaw. Społecznej Akademii Nauk, 2018. S. 183–202.

29. Біляковська О. О. Сучасні форми навчання у професійній підготовці майбутніх учителів. *The scientific heritage*. 2019. Vol. 4. No 41. S. 15–17.

30. Біляковська О. О. Проблеми якості професійної підготовки майбутніх учителів: рефлексії польських та українських дослідників. *Pedagogika. Studia i Rozprawy*. 2019. T. 28. S. 97–110.

31. Bilyakovska O. Harmonization of pedagogical theory and methodological knowledge as an important constituent of qualitative professional training of future teachers. *Kultura – Przemiany – Edukacja*. Edukacja. T. VII. Myśl o wychowaniu. Teorie i zastosowania edukacyjne. Rzeszów, 2019. S. 174–183.

32. Біляковська О. О. Якісна професійна підготовка як основа успішної професійно-педагогічної діяльності майбутнього вчителя. *Vzdelávanie a Spoločnosť V* / eds. R. Bernátová, T. Nestorenko. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2020. S. 148–154.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

33. Біляковська О. О. Формування когнітивної компетенції майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін. *Актуальні проблеми вищої професійної освіти України* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 23 березня 2017 р. Київ : НАУ, 2017. С. 26–27.

34. Біляковська О. О. Змістові аспекти природничо-математичної освіти. *Управління якістю підготовки фахівців* : матеріали XXII Міжнар. наук.-метод. конф., 20-21 квітня 2017 р. Одеса : ОДАБА, 2017. С. 8.

35. Біляковська О. О. Складові професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін. *Проблеми та інновації в природничо-*

математичній, технологічній і професійній освіті : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. онлайн-інтернет конф., 10–21 квітня 2017 р. Кропивницький : КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. С. 139–140.

36. Біляковська О. О. Ціннісні аспекти модернізації змісту підготовки майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін. *Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі* (XXIV Каришинські читання) : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 18–19 травня 2017 р. Полтава, 2017. С. 40–41.

37. Біляковська О. О. Провідні принципи сучасної професійної підготовки майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін. *Innowacje i nowoczesne technologie w edukacji: wkład Polski i Ukrainy*. Międzynarodowa konferencja naukowo-praktyczna, 5-6 maja 2017 r. Polska. Sandomierz, 2017. S. 35–38.

38. Біляковська О. О. Педагогічні задачі як необхідний елемент професійної підготовки майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін. *Проблеми математичної освіти* : матеріали Міжнар. наук.-метод. конф., 26–28 жовтня 2017 р. Черкаси, 2017. С. 156–158.

39. Біляковська О. О. До питання про забезпечення якості професійної підготовки майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін. *Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору*: стан, проблеми, перспективи: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф., 18–19 квітня 2018 р. Маріуполь : МДУ, 2018. С. 355–356.

40. Біляковська О. О. Освітнє середовище ВНЗ у професійній підготовці майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін. *Засоби і технології сучасного навчального середовища*: матер. XVI Міжнар. наук.-практ. конф., 18–19 травня 2018 р. Кропивницький : ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2018. С. 46–48.

41. Біляковська О. О. Професійна підготовка майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін: якісні орієнтири. *Розвиток професійної майстерності педагога* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 26–27 квітня 2018 р. Тернопіль, 2018. С. 42–44.

42. Біляковська О. О. Поняття «якість професійної підготовки майбутнього вчителя» в контексті проблеми якості освіти. *Імплементація європейських стандартів в українські освітні дослідження* : зб. матеріалів II Міжнар. наук. конф. УАДО, м. Київ, 15 червня 2018 р. Київ-Дрогобич, 2018. С. 19–22.

43. Біляковська О. О. Педагогічні здібності майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін як показник якості професійної підготовки. *Kluczowe problemy edukacja i nauka: perspektywy rozwoju dla Ukrainy i Polski*: Międzynarodowa konferencja multidyscyplinarna, 20–21 lipca 2018 r. Polska. Stalowa Wola, 2018. S. 125–128.

44. Біляковська О. О. Ресурсний підхід у професійній підготовці майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін. *Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній навчальний заклад – доуніверситетська підготовка – вищий навчальний заклад* : зб. наук. праць IV Всеукраїнської наук.-практ. конф., 18 квітня 2018 р. Київ : НАУ, 2019. С. 28–31.

45. Біляковська О. О. Праксеологічні принципи ефективного навчання у професійній підготовці майбутніх вчителів. *Проблеми та інновації в природничо-математичній,*

технологічній і професійній освіті : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. онлайн-інтернет конф., 05–23 квітня 2019 р. Кропивницький : ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2019. С. 118–119.

46. Біляковська О. О. Якість професійної підготовки майбутніх вчителів: ресурсний підхід. *Управління якістю підготовки фахівців* : матеріали XXIV Міжнар. наук.-метод. конф., 18–19 квітня 2019 р. Одеса : ОДАБА, 2019. С. 19.

47. Біляковська О. О. Ціннісні орієнтації майбутніх вчителів як основа якості професійної підготовки (польський досвід). *Імплементация європейських стандартів в українські освітні дослідження* : зб. матеріалів III Міжнародної наук. конф. УАДО, м. Київ, 21 червня 2019 р. Київ-Дрогобич, 2019. С. 19–22.

48. Біляковська О. О. Моніторинг як важлива складова забезпечення якості освітнього процесу у ЗВО. *Теоретичні та практичні аспекти формування освітнього простору інституційного рівня: світовий та вітчизняний вимір* : зб. тез Міжнародної наук. конф., 24–25 жовтня, 2019 р. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2019. С. 50–51.

49. Біляковська О. О. Компетентнісний підхід як основа забезпечення якості підготовки вчителів. *Реалізація компетентнісно орієнтованого навчання в освіті: теоретичний і практичний аспекти* : зб. наук. праць за матеріалами Міжнар.наук.-практ. конф., 4 листопада 2019 р. Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Ін-т педагогіки НАПН України, 2019. С. 63–64.

50. Біляковська О. О. Професійна компетентність майбутнього вчителя у системі його підготовки. *Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті* : зб. матеріалів IX міжнар. наук.-практ. онлайн-інтернет конф., 18–29 листопада 2019 р. Кропивницький : ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2019. С. 42–43.

51. Біляковська О. О. Проектне навчання як важлива складова якісної підготовки майбутніх учителів. *Європейська проектна культура в Україні: стан, проблеми, перспективи* : зб. матеріалів Міжнар.наук.-практ. конф., 29–30 травня 2020 р. Запоріжжя, 2020. С. 35–36.

52. Біляковська О. О. Електронне навчання у педагогічній підготовці майбутніх учителів інформатики. *Імплементация європейських стандартів в українські освітні дослідження* : зб. матеріалів IV Міжнародної наук. конф. УАДО, м. Київ, 26 червня 2020 р. Київ-Дрогобич, 2019. С. 20–22.

АНОТАЦІЇ

Біляковська О. О. Система забезпечення якості професійної підготовки майбутніх вчителів у Республіці Польща та в Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2020.

У дисертації здійснено цілісний науковий аналіз проблеми забезпечення якості професійної підготовки вчителів у Республіці Польща та в Україні. З'ясовано стан досліджуваної проблеми у педагогічній теорії і практичній діяльності закладів вищої освіти; виконано порівняльний аналіз базових понять дослідження у польському та

українському науковому просторі; на основі системного підходу виокремлено зовнішню та внутрішню системи забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів; розкрито концепцію порівняльного дослідження систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів; визначено та обґрунтовано критерії порівняння систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів (нормативно-правовий, змістово-процесуальний, організаційно-специфічний). Зроблено порівняльний аналіз зовнішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів у Республіці Польща та в Україні в контексті нормативно правової бази та агенцій, діяльність яких спрямована на забезпечення якості вищої освіти, а також внутрішніх систем забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів обох країн у контексті змісту, організації, моделей, форм і методів професійної підготовки. Визначено перспективні напрями використання в Україні польського досвіду щодо забезпечення якості професійної підготовки майбутніх учителів.

Ключові слова: якість професійної підготовки, якість освіти, майбутні вчителі, зовнішня система, внутрішня система, порівняльний аналіз, Республіка Польща, Україна.

Биляковская О. О. Система обеспечения качества профессиональной подготовки будущих учителей в Республике Польша и в Украине. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. Киевский университет имени Бориса Гринченко, Киев, 2020.

В диссертации осуществлен целостный научный анализ проблемы обеспечения качества профессиональной подготовки учителей в Республике Польша и в Украине. Изучено состояние исследуемой проблемы в педагогической теории и практической деятельности высших учебных заведений; выполнен сравнительный анализ базовых понятий исследования в польском и украинском научном пространстве; на основе системного подхода выделены внешняя и внутренняя системы обеспечения качества профессиональной подготовки будущих учителей; раскрыта концепцию сравнительного исследования систем обеспечения качества профессиональной подготовки будущих учителей; определены и обоснованы критерии сравнения систем обеспечения качества профессиональной подготовки будущих учителей (нормативно-правовой, содержательно-процессуальный, организационно-специфический). Осуществлен сравнительный анализ внешних систем обеспечения качества профессиональной подготовки будущих учителей в Республике Польша и в Украине в контексте нормативно-правовой базы и агентств, деятельность которых направлена на обеспечение качества высшего образования, а также внутренних систем обеспечения качества профессиональной подготовки будущих учителей обеих стран в контексте содержания, организации, моделей, форм и методов профессиональной подготовки. Определены перспективные направления использования в Украине польского опыта по обеспечению качества профессиональной подготовки будущих учителей.

Ключевые слова: качество профессиональной подготовки, качество образования, будущие учителя, внешняя система, внутренняя система, сравнительный анализ, Республика Польша, Украина.

Bilyakovska O. O. The System of Quality Assurance of Teacher Training in the Republic of Poland and in Ukraine. – Manuscript.

Thesis for the scientific degree of Doctor of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, 2020.

The thesis provides a complete scientific analysis of a problem of quality assurance of teacher training in both the Republic of Poland and Ukraine. The comparative analysis of basic concepts of research in Polish and Ukrainian scientific area has been carried out. The systematic approach has enabled the comprehensive study and research of the system of quality assurance of teacher training in both the Republic of Poland and Ukraine; the outline of two subsystems, external and internal in view of quality assurance; the discovery of their elements which are connected with relevant functional relations, have their own peculiarities and directly influence the quality of the result, i.e. quality of teacher training. The concept of comparative research of the systems of quality assurance of teacher training has been presented; the criteria of comparison (normative legal, content and procedural, organizational and specific) have been defined and explained.

Both Polish scholars and Ukrainian researchers in the field of education view quality of education in the context of many aspects, quality of professional training, teachers in particular, being key of them. In the research quality of teacher training is seen as the compliance of the level of professional training with the normative requirements of the state standard, demands and needs of the school and the society, which are put forward to the graduate of the higher education/pedagogical institution as to a specialist who is competitive in the educational services market, ready to perform their professional functions and widen their spectrum on the grounds of lifelong learning.

The system of quality assurance of teacher training in the Republic of Poland has been studied. Normative legal base of the external system of quality assurance of teacher training and the activity of the Polish Accreditation Committee have been characterized. Important elements of the internal systems of quality assurance are content forms and methods of preparation. A significant factor of quality assurance of professional training is the educational programme which is designed by a higher education institution and outlines in details the whole procedure of teacher training. Three main landmarks of qualitative teacher training such as professional and pedagogical knowledge, the principle of acceptance of the other (the ability to interact effectively and work with different groups) and social work have been defined. Teacher training in the Republic of Poland is developed with the consideration of general European principles, the choice of best content of educational programmes and is based on modern methods and forms of training arrangement, as well as is aimed at training “a European teacher”.

The analysis of normative legal base of the external system of quality assurance of teacher training in Ukraine have been conducted. The National Agency for Quality Assurance in Higher Education is a main permanent collegial body, which is responsible

for the external evaluation of quality of the national higher education. The content of teacher training is a significant indicator of its quality. Important elements of the internal systems of quality assurance of teacher training are teaching forms and methods that are being transformed and modernized according to new educational demands and competence paradigm in education. The educational programme where all the training aspects are thoroughly shown plays a key role in quality assurance of teacher training. Peculiarities of teacher training on the grounds of competency-based, activity-based, personality-oriented and axiological approaches have been outlined.

In accordance with the normative legal criterion, the comparative analysis of the external system of quality assurance of teacher training in the Republic of Poland and Ukraine in the context of normative legal base and agencies responsible for quality of education has been carried out. The comparative analysis of the internal systems of quality assurance of teacher training according to content and procedural, organizational and specific criteria in the context of content, organization, models, forms and methods of professional training has been conducted. On the grounds of the comparative analysis, common and different features for the external and internal systems of quality assurance of teacher training in the Republic of Poland and in Ukraine have been distinguished. Promising directions of applying Polish practices of quality assurance of teacher training in Ukraine have been defined.

Keywords: quality of professional training, quality of education, future teachers, external system, internal systems, comparative analysis, the Republic of Poland, Ukraine.

Підписано до друку 03.11.2020 р. Формат видання 60х84/16.
Ум. др. арк. 2,33. Тираж 104 пр. Зам. № 0-78.
Київський університет імені Бориса Грінченка.
04053, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2.
Свідоцтво про внесення до Державного Реєстру
ДК № 4013 від 17.03.2011 р.